

טוביה לישנסקי

טוביה לישנסקי, איש השיי הוותיק, היה גם הוא בטנטורה. כיליד הארץ וכמי שגדל באותו האזור התחיל לישנסקי את סיפורו על טנטורה בקטע של נוסטלגיה:

את טנטורה אני הכרתי ב - 1925. אתה יודע איך! ... הייתי תלמיד בית ספר בעתלית ונימס רוטשילד בא לבקר בזיכרון, אז הוא הגיע בספינה עד לחוף טנטורה וילדי בתי הספר באו מכול האזור לפגוש אותו... אבל בית החרושת אז כבר היה עזוב, אנחנו אספנו שם זכוכיות... ולאירוועי 1948 בטנטורה: ב-1948 ריכזה טנטורה, למעשה, הרבה אנשים עוינים וקיבלה הרבה נשק דרך הים ובסך הכול התרכזו שם הרבה כוחות כנגדנו... הם לא הספיקו הרבה אבל בכיבוש טנטורה למשל, אז.. שפכנו הרבה דם. עם הכיבוש, שאני הייתי בו, תיכף נפלו שמונה חיילים שלנו. כתה שלימה מגבעתיים.

המחבר: "אתה זוכר מזה פרטים, איך, איפה ובאיזה נסיבות הלכה כתה שלמה?

לישנסקי: "עם הכיבוש של טנטורה נפלו שמונה חבריה שיש לזכרם בגבעתיים, יש לזכרם מצבה..."²³⁷ כשהזמין לישנסקי את רעייתו להזכיר לו את שמותיהם של הנופלים, היא ציינה שהם היו משכונת בורוכוב. בדבריו אלה, מחזיר אותנו לישנסקי בפעם נוספת לפרשת הבגידה של אנשי טנטורה בגזרת הקרב הדרומית, כאשר הם נכנעו ולאחר מכן פתחו לפתע באש על מי שבא לקבל מהם את נשקם. גרסתו של לישנסקי, קשה מאוד ואולי אף בלתי אפשרי לאמתה.

להוציא עדותו של לישנסקי, העדויות האחרות שטיפלו בסוגיית הבגידה של הנכנעים הערבים, כמו גרף וסולניק, אישרו ששמעו, סיפרו על כך שהתקרית המזוברת אומנם התרחשה בגזרה הדרומית של הקרב, גזרת פלוגה ג', אך איש לא הזכיר בשום רגע, כתה שלמה של שמונה חיילים, כולם מגבעתיים, כולם מקן "בורוכוב" של "הנוער העובד". ראשית יש להעיר ולהזכיר כי המחלקה הבולטת של פלוגה ג' הייתה בזמנו המחלקה הזדנית, שחייליה, כמובן, לא יכלו להיות מקן "בורוכוב" של "הנוער העובד" בגבעתיים. אשר לשתי המחלקות האחרות, איש מן המרואיינים של פלוגה ג' לא הזכיר בדבריו את היות כול נופלי פלוגה ג' מן "הנוער העובד", אך יש להוסיף לכך כי על פי הידוע לנו מספר הנופלים של פלוגה ג' באותו הקרב היה ארבעה ולא שמונה, ולגבי התקרית עצמה - בידנו סיפורו של סולניק, שראה את הדברים ולמיטב זכרונו היה זה יודליה בלבד שנפל באותה תקרית, ובידנו גם גרסתו של יוסף גרף, מורה הדרך מזיכרון-יעקב, שגם הוא, כעד ראיה, עמד על גרסתו שנהרגו בתקרית זו מעל ל - 10 לוחמים ורק משהוסבר לו שאין הדבר

²³⁷ ראה לישנסקי - ראיון אישי.

אפשרי מבחינת החשבון הכולל של מספר חללי הקרב, התרצה ו"נסוג" בו מן המספר באומר שהרי "בכול זאת חלפו 49 שנים ומי יכול לזכור בדיוק...".²³⁸

בהמשך עדותו סיפר לישנסקי: "...בטנטורה היה קרב קשה. נתקלו באש רצינית מאד. שם הייתה פשוט... כוונה למחוק את הכפר. זאת אומרת להוציא את כול התושבים..." יש לציין כי לישנסקי אמר כי הייתה כוונה "למחוק" את טנטורה, בכול מקרה, בניגוד מוחלט לדברי סוקולר שחזר וטען שאם היו אנשי טנטורה נכנעים בעוד מועד היה כפרם נותר ושוורד כמו פרידיס וג'יסר אל-זרקא. אין כול דרך לבדוק זאת מאחר וטנטורה לא נכנעה אלא לאחר הקרב.

לישנסקי סיפר בהמשך על התנסות אישית שהייתה לו בטנטורה:

... ותוך כדי הקרב, עם שחר, נהרגו שמונה חיילים. אני בקרב עצמו לא הייתי. אני הייתי תמיד בא למעשה לאסוף נשק ולהמשיך בחקירות ועוד. באתי לשמה, ותפסתי ערבי אחד שהוא פנה אלי ואומר לי שיש לו רובה אנגלי. ואיפה הרובה, אז הוא אומר זה בבית שלו וזה בקצה הכפר ושיש לו שם אימא זקנה ששוכבת במיטה, לא יכול היה להוציא אותה. אם אני אעזור לו להוציא אותה, שאני אלך איתו והוא ייתן לי את הרובה האנגלי שלו. טוב. שלפתי אקדח והובלתי אותו לפני ואני הולך אחריו ואנחנו נתקלים במשמרת של חיילים, אז הם אומרים: "הו! הנה ערבי! לחרוג אותו!" כיוונו את הרובים אז אני אומר: "חבריה מה אתם עושים?" אז אחד החיילים אומר: "תחרגו גם אותו ובה גמרנו."

המחבר: "אה, ככה"

לישנסקי: "כן. אני הייתי בתלבושת האקי ולא הכירו אותי. כי אני לא הייתי אחד מהחיילים"

המחבר: "זאת אומרת שהם פשוט הלכו ברחובות וכול מי שהם ראו - קצרו, וזה למה?"

לישנסקי: "בקיצור שכנעתי אותם שלא יחרגו אותי וחרבני הזה נתן לי רובה אנגלי..."

המחבר: "הצלחת לשכנע אותם לא לחרוג אותך?"

לישנסקי: "כן" (מגחך).

המחבר: "שמע, אז היה לך כוח שכנע. (לישנסקי צוחק) לא, אבל תן לי להבין, מה זאת אומרת, כמה חיילים

מגשת שם במעמד הזה?"

לישנסקי: "אה, חוליה של חיילים של איזה חמישה-ששה."

המחבר: "שהלכו ברחובות והרגו, כול מי שראו?"

לישנסקי: "כן כן."

המחבר: "וזה למה זה?"

לישנסקי: "וזה מפני ש..."

²³⁸ ראה: ראיין טסוף עם יוסף גרף ב- 30.8.1997.

המחבר: "זה היה בהתאם ל..."

לישנסקי: "זה מפני שנהרגו שמונה חיילים שלהם, ותוך כדי הקרב הם החליטו, תיכף ומיד, לעשות חיטולים"

המחבר: "כמה הם הספיקו לחסל ככה?"

לישנסקי: "אה, אני, קשה לי להגיד לך, אבל ההוראות היו..."

המחבר: "בערך, יש לך איזה מושג מה..."

לישנסקי: "לא, לא הרבה מפני שהשתלטו על העניין, אבל אותי הם רצו להרוג... אבל שם קבלנו הוראה לאסוף את

כול אנשי טנטורה ופה אין עניין..."

המחבר: "רגע, אז בעצם אפשר לומר שהודות להיתקלות הזאת שלך בחם..."

לישנסקי: "כן"

המחבר: "אולי נמנע אפילו הרג הרבה יותר גדול"

השיב לישנסקי:

אינני יודע, אינני יודע, תביט, זה לא היה מאורגן ההרג הזה, לא היה מאורגן, אבל ראו שפתאום הולך ערבי, במקום לברוח הוא חוזר בחזרה לתוך הכפר ואני מלווה אותו, בקיצור אה..

המחבר: "אתה חלכת, אני מבין, מאחוריו עם אקדח"

לישנסקי: "בקיצור אה ההוראה אבל הייתה לאסוף את כול אנשי טנטורה ולהטיל אותם על פריזיס"

בהמשך נשאל לישנסקי לגבי התפקיד המיוחד שלו ושל משבץ באותה פעולה בטנטורה והוא השיב

שאכן, היו להם רשימות של אנשים מסוימים אותם חיפשו וכי תפסו שם, בטנטורה אחד שהיה

חשוד בהריגתו של יהודי ולקחו אותו למשטרת זיכרון-יעקב.

באשר לנשק ותחמושות אמר לישנסקי:

...למשל בטנטורה, אני לא זוכר, מכול הפעולות שאני השתתפתי, לא זוכר כמויות כזאת של נשק

שתפסנו כמו שתפסנו בטנטורה... אני, לעצמי לקחתי, אל תספר את זה, כי אסור היה לקחת אה...אני

לעצמי לקחתי כדורי ציד, שזח, שהיה לי בשימוש עוד עשרים שנה אחרי הקרב.

לשאלת המחבר את לישנסקי לגבי מספר חללי האויב בטנטורה הוא השיב:

לא מעט, אבל אני לא יכול להגיד לך. החיילים שמה, אחרי שנהרגו חבריה שלנו, החיילים שם

השתוללו, עד כדי כך שאני לזויתי חיילים, היו נכנסים לבית, רואים מזנון זכוכית...היו תופסים את

המזנון ו...הופ, מפילים את הכול, עם כול הזכוכיות...השתוללו שם, עשו, עשו שמות.

243

יש לי שאלה לגבי המספר 10-10

המחבר: "הכול בגלל הסיפור הזה של ה..."

לישנסקי: "ההרוגים..."

המחבר: "שמונת הקרבנות"

אמר לישנסקי:

כי תביטי, בקרבות אז, לא היו רגילים לזה שנהרגים אנשים שלנו בצורה כזאת. היו, ברוב ה... ברוב הקרבות באותה תקופה אז לא היו התנגדויות. הערבים היו נכנעים, בורחים.

כששאל המחבר את לישנסקי על סיבה מיוחדת לנפילת שמונת הקרבנות הוא השיב שהם נפלו תוך כדי הקרב, אך לשאלת המחבר על מקרה הבגידה של הערבים בזירה הדרומית, זכר לישנסקי ואמר: "שמעתי משהו מזה", ובכול זאת הוסיף שזה הכול היה במסגרת הקרב. לאחר מכן אמר לישנסקי שבטנטורה היו הרבה זרים ושטנטורה היה הקשר גם עם לבנון, לצורך הבאת נשק וזרים.

בשלב מאוחר יותר של השיחה, כששאל המחבר את לישנסקי לגבי מספר ההרוגים בטנטורה הוא השיב:

...מה שאתה מספר לי עכשיו זה מתקבל על הדעת אבל אני ברגע שגמרתי את היום שלי בטנטורה עזבתי את טנטורה ויותר אני לא יודע שום דבר... אבל ברור לי שהיו שמה הרבה הרוגים והרבה הרבה הרבה... מה שאני גמרתי אספו את האנשים ושלחו אותם לפרידיס ואני אספתי, עם עוד עוזרים שלי חרבה נשק וגמרתי את העבודה.

כשחזר לישנסקי לדבר שוב על שמשון משבץ שאל אותו המחבר: "הוא היה אחד כזה באמת שהיה מסוגל לעמוד מול אנשים ולהרביץ כדור בראש וללכת הלאה?"
לישנסקי: "בהחלט!..."
בהמשך עוד הוסיף לישנסקי על חטיבת "אלכסנדרוני":

אני יודע שהייתה, תביטי, חטיבת "אלכסנדרוני" למעמים הצליחה לפעמים לא הצליחה. אבל חטיבת "אלכסנדרוני" ברגע שקרה מקרה שנפלו לה אנשים - היא לקחה נקמה. כן.

ולאחר מכן אמר לישנסקי: "...אבל כשקרה בשדה משהו אז תיכף הגיבו... שם בטנטורה הייתה להם אבידה שבבת אחת..."
 המחבר: "איך אתה מסביר את זה?"
 השיב לישנסקי:

אני מסביר את זה שהמגויסים בחטיבת "אלכסנדרוני" היו, הם עוד לא היו חיילים, הם היו אנשים שרק גייסו אותם, והם באו לקרב וכשחבר שלהם נפל אז הם ותיכף ומיד מגיבים, אם זה קרב או לא קרב, מגיבים.²³⁹

תיאוריו של לישנסקי על האירועים בטנטורה, כפי שזכר אותם באופן כללי וכן החוויה האישית, עליה סיפר בפרוטרוט רב, יש בהם, מלבד תיאור ההתרחשויות, גם מעין תיאור של האווירה בין החיילים בכפר לאחר כיבושו. ייתכן כי, כמי שלא היה חייל בחטיבת "אלכסנדרוני", היה ללישנסקי קל יותר לספר את הדברים מבלי שיחוש חובת נאמנות אוטומטית כלפי החטיבה, אשר יצרה, אולי, קשר מסוים של שתיקה בין אנשי "אלכסנדרוני" לגבי סיפור האירועים בטנטורה.

אברהם אמיר (טאויל)

אברהם אמיר (טאויל), יליד יפו, 1927, סיפר למחבר בהרחבה על תולדות חטיבת "אלכסנדרוני", מנין גויסו אנשיה ועוד פרטים מעניינים מאותה התקופה. הוא דיבר, בין היתר, על צורת הגיוס של האנשים. כדוגמה, סיפר שיום אחד ראה, ליד הגדר ב"מיפדה האזרחי" ברמת גן חבר ילדות שלו, יצחק מימון, ושאל אותו אם הוא רוצה להיות בצבא. מימון השיב בחיוב ואז הביאו אמיר אל מחלקתו. כך בדיוק הוא עשה באותו הזמן עם עוד חבר ילדות שלו, ראובן ורנבד (ורד), אותו הביא אל מפקד הפלוגה שלו והוא גויס כנהג. בשנת 1951 הלך מימון לקורס קצינים, סייט אותו בהצלחה, עם תעודה וכיוצא באלה. וכאן עבר אמיר לתאר פרשה שהתרחשה שנים אחדות לאחר מכן. באחת השנים, בעקבות תאונה בעבודה, נזקק מימון למסמכי הצבאיים. הוא פנה לשלישות הצבאית הראשית ואז נתגלה לו, לתדהמתו, כי אין שם כולל תיק אישי על שמו וכי במטה הכללי לא ידוע בכלל דבר קיומו. חבריו של מימון נאלצו "לגייס" אז עדים לטובתו, תמונות ועוד. אמיר, איש רחב-גרם וגבה קומה, מרשים ביותר במבנהו הגופני גם מ"מרוס" 70 שנותיו, היה סמל של מחלקה 5, מחלקתו של צבי לידור (אז לדרמן), בפלוגה א', ובראיון עמו סיפר בהרחבה פרטים רבים על חלקו, בראש כוח בן כיתה מוגברת בהשתלטות על החלק הצפוני של טנטורה, בקרב

²³⁹ ראה: לישנסקי - ראיין אישי.

לכבוש הכפר: תקיפת בתים, לקיחת שבויים וריכוזם. הוא סיפר על השתלטות נפרדת על בית מיוחד, בו נאמר שהסתתר צלף. הוא סיפר על כך שיתכן שבצדדים אחרים של הקרב לא היו קרבות רבים, לעומתו. לדברי אמיר, הגדוד שלט על הכפר במלואו בערך משעה 10.00 לפני הצהריים וכי בצהריים, או ב- 14.00 בערך עזבו הוא וחבריו את טנטורה. לשאלת המחבר השיב אמיר שבעוזבם את הכפר עדיין היו שם תושבי המקום. תוך כדי סיפור הדברים אמר אמיר כי המחלקה שלו הייתה ממושמעת והייתה "בסדר" והוסיף: "אצלנו לא רצו לפיזה. רק אולי מזכרת פה ושמה. לא היו מקרים חריגים במחלקה שלנו". כששאל המחבר את אמיר על חיסול גדול של מקומיים אחרי הקרב בטנטורה הגיב אמיר: "מאיפה שמעת את זה?...אני למשל שמעתי שבעין עיזאל היה דבר כזה, לא בעין עיזאל, באגזם, שמעתי שהיה דבר כזה." כששאל אותו המחבר למה כוונתו לגבי אגזם הסביר אמיר ששמע כי היה מארב של אנשי ח"י"מ או אנשי זיכרון-יעקב לאנשי אגזם שנמלטו, אך יותר פרטים על כך לא ידע. גם כשניסה המחבר לקשור את קרב כפר סבא, שהתרחש שבוע קודם לכן, ובו איבד הגדוד חיילים רבים להרג אנשים אחרי הקרב בטנטורה אמיר חזר ואמר שוב ושוב שלא ידוע לו על שום מקרה חריג שכזה. כשניסה המחבר לבדוק עם אמיר האם מכיר הוא את המקרה עליו סיפר סוקולר על ירי, שפגע באחד החיילים ועל המהומה שהתחוללה לאחר מכן – השיב אמיר שאכן, באו לקרוא לו לכבוש את הבית שממנו ירה הצלף אך לא זכר כול תגובה או מהומה ברוח סיפורו של סוקולר: "לא הייתה שום מהומת אלהים וירי כזה. לא היה דבר כזה. לא היה. תגיד לו שהוא טועה"²⁴⁰

אמיר, שהתגלה כמי שזוכר הרבה פרטים בפרשיות שונות של התקופה ציין, כי נדמה לו שמורה הדרך של פלוגתו בקרב על טנטורה היה "אחד יגאל מזיכרון"; זאת בניגוד לגרסתו של סוקולר, שיגאל ניידרמן היה דווקא עם פלוגה ב', בעוד עם פלוגה א', על פי סוקולר, היו ליבוביץ וסוקולר עצמו. החלוקה בין מורי הדרך לפי הפלוגות אין לה חשיבות רבה, אך היא מהווה מעין "מכשיר בדיקה" נוסף לגבי טיב זיכרונם של המרואיינים השונים, לאחר 49 שנה.

הוא סיפר על השתלטות נפרדת על בית מיוחד, בו נאמר שהסתתר צלף. הוא סיפר על כך שיתכן שבצדדים אחרים של הקרב לא היו קרבות רבים, לעומתו. לדברי אמיר, הגדוד שלט על הכפר במלואו בערך משעה 10.00 לפני הצהריים וכי בצהריים, או ב- 14.00 בערך עזבו הוא וחבריו את טנטורה. לשאלת המחבר השיב אמיר שבעוזבם את הכפר עדיין היו שם תושבי המקום. תוך כדי סיפור הדברים אמר אמיר כי המחלקה שלו הייתה ממושמעת והייתה "בסדר" והוסיף: "אצלנו לא רצו לפיזה. רק אולי מזכרת פה ושמה. לא היו מקרים חריגים במחלקה שלנו". כששאל המחבר את אמיר על חיסול גדול של מקומיים אחרי הקרב בטנטורה הגיב אמיר: "מאיפה שמעת את זה?...אני למשל שמעתי שבעין עיזאל היה דבר כזה, לא בעין עיזאל, באגזם, שמעתי שהיה דבר כזה." כששאל אותו המחבר למה כוונתו לגבי אגזם הסביר אמיר ששמע כי היה מארב של אנשי ח"י"מ או אנשי זיכרון-יעקב לאנשי אגזם שנמלטו, אך יותר פרטים על כך לא ידע. גם כשניסה המחבר לקשור את קרב כפר סבא, שהתרחש שבוע קודם לכן, ובו איבד הגדוד חיילים רבים להרג אנשים אחרי הקרב בטנטורה אמיר חזר ואמר שוב ושוב שלא ידוע לו על שום מקרה חריג שכזה. כשניסה המחבר לבדוק עם אמיר האם מכיר הוא את המקרה עליו סיפר סוקולר על ירי, שפגע באחד החיילים ועל המהומה שהתחוללה לאחר מכן – השיב אמיר שאכן, באו לקרוא לו לכבוש את הבית שממנו ירה הצלף אך לא זכר כול תגובה או מהומה ברוח סיפורו של סוקולר: "לא הייתה שום מהומת אלהים וירי כזה. לא היה דבר כזה. לא היה. תגיד לו שהוא טועה"²⁴⁰

²⁴⁰ ראה: "טאויל" – ראיון אישי.

טוביה הלר

טוביה הלר, שהיה מפקד המחלקה המובילה בפלוגה א' בקרב על טנטורה זכר שמפקד הפלוגה בקרב קצת איבד את הכיוון, אך לא זכר את שמו. הוא זכר שהיה זמן קצר עם הפלוגה ושהיה קיבוצניק. לקראת סיום הפגישה נזכר טוביה ששמו של מפקד פלוגתו היה פלטיאל. על טנטורה אמר הלר שזה היה כפר ערבי שהפריע לתחבורה בין חיפה לתל אביב; גם רכבת וגם כביש. על מטרת הפעולה אמר הלר:

הכוונה הייתה לכבוש את הכפר. אז היו כנופיות. הכנופיה של קאוקגיי...היה בסיס של אנשי כנופיות...והיו להם הרבה מתנדבים, אם אני לא טועה אפילו יוגוסלבים, סרבים. היה משהו בטנטורה. היו הרבה הרבה יוגוסלבים, שבאו, או שהם עוד גרו שמה או שבאו להילחם...טנטורה גם הייתה מקום שהיו מכוניסים נשק דרך הים. אני לא יודע אם מלבנון או מעזה.²⁴¹

הלר תיאר את תפקידה של פלוגתו לתקוף את טנטורה מצפון, דיבר על פלוגה ב' שתקפה מן המזרח והסביר שהכפר נכבש לפנות בוקר, וכי אספו את כול הגברים והנשק. כמו כן דיבר על כך שהיו איתם כמה אנשים של הש"י, שידעו בדיוק למי היה נשק ומי מן הכנופיות, סיפר על נשק שהתגלה בשלוש או ארבע סירות, שלא ידע אם זה היה נשק שהוחבא שם או נשק שהגיע לכפר מן הים. לדברי הלר – במרכז הכפר ערכו חקירות לאנשים. על פי הלר אנשים מן הכנופיות שנמלטו מן הכפר הרגו אחר-כך במארב שלושה אנשים בגייפ – טריוואקס, גולדשטיין ועוד מישהו. על פי הידוע ההרוגים בגייפ היו שנים ולא שלושה ושמותיהם טריוואקס ושפירא. על פי הרישום – לא נהרג בטנטורה אדם בשם גולדשטיין. על הרוגי "אלכסנדרוני" אמר הלר שהם 14 או 17 במספר. לגבי הרוגי טנטורה אמר "מהכפר אהנו לא ספרנו. הרבה הרוגים." אך כשנמשכה השיחה ודובר שוב על מספר ההרוגים המקומיים בטנטורה אמר הלר:

... אז אם תגיד לי, אם אני אגיד לך שנהרגו בקרב אני לא מאמין שנהרגו יותר מ- 20 - 25 איש אני לא אגזים... מקומיים...אנשי כנופיות... כולם היו שם אנשי כנופיות...כול הכפר, כול הגברים היו אנשי כנופיות...

לאחר מכן אמר הלר עוד מספר פעמים שאינו זוכר שבקרבות נהרגו יותר מ- 20-25 איש. לשאלה על יותר חיסולים ממקומות אחרים ענה כי לא היו חיסולים:

²⁴¹ ראה: טוביה הלר - ראיון אישי.

שיטת הקרבות הייתה אז כזו. לא היו חיסולים. זה היה חלק מן הקרב. זה לא היו קרבות מסודרים כמו, כמו היום... זה היה קרב נגד כנופיות, לא במסגרת צבאית מיוחדת. אלה שהחזיקו את הכפר החזיקו אותם במשלט שהיה שם צפונה מהכפר ואלה שהחזיקו החזיקו באזור של החווה החקלאית הזו, חוות הניסיונות, ו... היו התנגדויות, ירו אחד על השני והיו הרגים אבל לא, לא חיסולים.

כאשר התגלגלה השיחה שוב אל החיסולים אמר הלר שאת מקומם של אנשי "אלכסנדרוני" תפסו אחר-כך אנשי החי"מ ו"אולי אחרי זה היו אישהם חיסולים..."

לאחר מכן סיפר שאספו את הגברים בשטח שבין שפת הים ובית הקברות. הוא דיבר על יותר מ- 100 גברים.²⁴²

אשר ברייטברט

אשר ברייטברט, יליד פולין, 1926, הוא תושב פרדס חנה מ - 1937. במבצע "נמל", לכיבוש טנטורה, שימש כמפקד מחלקה בדרגת סמל, בפלוגה ב'. בראיון עמו סיפר ברייטברט שמשימת פלוגתו הייתה להשתלט על רכס הכורכר שממזרח לכפר, לחסל את עמדות הצלפים באזור ולכבוש את בית הספר ובריכת המים, ובכך לאפשר כניסת המרגמות ומכוונות הירייה לפעולה, כדי לעזור בכיבוש הכפר. לדבריו, היציאה התאחרה והדרך נמשכה גם היא יותר מן המתוכנן כך שהם נכנסו בעודם בתוך הקמה הבהירה שלמרגלות הרכס לאור היום ולכן גם טפנו אש צלפים. מידע זה, שמסר ברייטברט על כך שהתגלות הכוח הייתה בגין כניסה לאור היום הוא די מיוחד, מאחר ואחרים שרואיינו (כמו ויתקון למשל), דיברו על כך שנתגלו בגין העובדה שהיה אז לילה עם ירח מלא, דבר שהתאים גם ללוח השנה. הלילה שבין ה- 22 וה- 23 במאי היה הלילה שבין י"ג ו-י"ד לאייר, שהוא מתצית החודש העברי, כשהירה מלא. לדברי ברייטברט, לאחר הרבה מאמצים ובמחיר של הרוג, אותו הזכיר בשמו - דני בעל-קורא, הצליחה המחלקה הימנית לכבוש את בית הספר, אך אז התברר שעוד קודם לכן כבשה פלוגה א' את כול הכפר וכי כול המאמצים היו לחינם וללא צורך. על פי מה שנמסר על ידי אחרים - פלוגה ב' כבשה את בית הספר בערך בשעה 05.00 בבוקר ובשעה זו עדיין לחמה פלוגה א' לכיבוש החלק הצפוני של טנטורה. מעבר לציון שמו של דני בעל-קורא שנהרג, ברייטברט לא דיבר על הרגים נוספים בפלוגתו, בה, כידוע, נהרגו ששה לוחמים בסך הכול, ורק ציין, ברגע מסוים, שפלוגתו המשיכה להלחם והיו בה עוד נפגעים, גם לאחר כיבוש הכפר על ידי פלוגה א'. ברייטברט גם הביע דעתו על תכנון הקרב כולו באומרו:

²⁴² ראה: שם

248

עכשיו אני אסביר לך את התוכנית של הגדוד. הייתה שגיאה קטנה בכול הפעולה הזו, לדעתי, שוב, אני הקטן. בדרך כולל טוב לתקוף את הערבים לתת להם איזה נקודת מפלט, לאיזה מקום לברוח, בזמנים ההם לפחות. הייתה מתחילה התקפה רצינית - הם תיכף היו מרחימים...

המחבר: "זה, שגיאה שאתה מגדיר אותה בתכנון או בבצוע"

ברייטברט (צוחק): "אני לא יכול להגיד שגיאה בתכנון למה אני בסך וכול הייתי אז סמל. במקרה הייתי מפקד מחלקה אז אבל הייתי סמל..."²⁴³ ואז המשיך ברייטברט והסביר שבסך הכול העניין הצליח, בעיקר בעזרת פלוגה א', שהייתה הפלוגה הדומיננטית של הגדוד. תוך כדי סיפור הדברים דיבר ברייטברט גם על לקיחת שלל:

אני יודע, אני מספר לך את זה בלי רמקול, לקחנו שמה איזה כבש או שניים, ותיכף פינו אותנו...למה אני מספר לך את זה, למה שזה היה סיפור היה בזה. הגדוד שבא אחרי זה אסף את כול הבקר והמגיד ועוזרו מכרו ושמו את הכסף בכיסם. אבל אני לא אניג' שמות, מפני שלא, זה כבר ככה הרבה זמן...

המחבר: "אתה מדבר על הגדוד חי"מ?"

ברייטברט: "הגדוד חי"מ שהחליף אותנו...אחרי כמה שעות החליף אותנו גדוד החי"מ... בצהרים כבר נסענו משם למחנה." לקראת סוף הראיון, שוב הוסיף ברייטברט ואמר:

מהשמועה ידוע לי רק שגדוד החי"מ שהחליף אותנו, אז ה... המטה עשה עסקים מאד טובים שמה בעסקי בקר, עשו איזו שותפות עם הקצב מזיכרון וגלגלו משם את כול הפרות וזהו. כולם הרוויחו...בלי שמות.

בשלב מסוים, לאחר שתיקה ממושכת, אמר ברייטברט:

למעשה, לדעתי, אם שתי פלוגות היו תוקפות מכיוון אחד - הכפר היה נכבש בלי אבידות בכלל וזה הכול. זאת אומרת מכיוון צפון כמו שתקפו. לא היה צורך את ...

כשניסה המחבר לשאול על כך הפסיקו ברייטברט: "עזוב, עזוב אותי פה, בחייך...מה...אני חבר של המגיד, אז אני פה אעשה...אוציא עליו... עזוב את זה, באמת..." לאחר הסבר מתמשך של המחבר התרצה ברייטברט והפטיר: "זו דעתי". ובהמשך - עוד הוסיף:

²⁴³ ראה: ראיון אישי עם אשר ברייטברט, ב- 9.3.1997.

אם שכחתי משהו אז אספר לך עוד יותר מזה. לא די שהיה פלוגה א' מצפון ו-ב' מהמרכז ו-ג' מהדרום
עוד הביאו שתי סירות עם מקלעים ומכונות ירייה של חיל הים שיירו עליהם למה חשבו שיש שמה
חיילים מצרים או עראקיים, אני לא יודע. חששו ממשהו שהיה מוגזם אני חושב מדי.

המחבר: "אז לדעתך פלוגה ג' הייתה מיותרת, או מה?"

ברייטברט: "ג' - נהרגו בה שבעה איש ונפצעו כמה (מילה לא ברורה) לדעתך"

המחבר: "ברור"

השיב ברייטברט:

גבוה, מול החולות הנקיים. כובשים - מצד אחד. ברגע שאתח סוגר אותם מכול הצודים אז הם
נלחמים יותר חזק, אין להם ברירה. ככה, כמו שהפלוגה א' הסתערה כולם ברחו שם, וחלק הצליחו
לברוח צפונה וחגיעו ל...שלושת הכפרים המדוברים, ג'בע, עין עיזאל ו...כרם מהר"ל או איך קראו לו
שמה...חלק גדול מהם ברחו לכיוון ה...

המחבר: "אתם לא אספתם אותם באופן מרכזי?"

ברייטברט: "איך יכלו להתקפה הייתה בלילה, לפנות בוקר, הם הגיעו בזמן להתקפה, אנחנו התאחרנו בכל
שתפסו אותנו בשדה",

המחבר: "זאת אומרת, אתה מתכוון שבעצם עוד לפני שהתחלתם..."

השיב ברייטברט:

את כול התושבים אספו. כך, ברגע שכבשו את הכפר כולם התחילו לבוא, לחתאסף, זרקו את הנשק או
באו עם הנשק, או התביאו את הנשק, סגרו אותם בתוך חצרות, ואחרי זה, לא היה שם שום דיביחה
(שחיטה, בערבית) ושום זברים עגומים, עד כמה שידוע לי...אחרי זה בא האו"ם, והעביר את
כולם...אני מספר לך מידע אישי...העבירו את כולם באופן זמני לפריזיס ליום או יומיים ואחרי זה אני
במו עיני ראיתי את השיירה שלהם, לקחו אותם והחזירו אותם דרך טול-כרם... והחזירו אותם לגדה,
את כול תושבי טנטורה.. יותר מזה, מידע אישי: מציל, שעובד כמציל בחוף טנטורה נשאר, משפחתו
נשארה בפריזיס...

את אמירתו בקשר ל"דיביחה" אמר ברייטברט מיוזמתו, עוד בטרם נשאל על כך שום שאלה ולכן,
עד כמה שזה מוזר, אפשר היה להתרשם, כביכול, שהוא בא להוריד נושא זה מעל לפרק, עוד
בטרם עלה. האם יתכן שגם בעניין המסוים הזה - הייתה או לא הייתה "דיביחה" התחשב

ברייטברט בכך שהוא "חברו של המגיד" והעדיף לא לומר עוד דברים שהיו עלולים להעמיד את המגיד במצב בלתי נעים בעניין ההתרחשויות בטנטורה? אין לדעת.
לאחר החלפת צד בקלטת התנהל שוב דיון על עניין ה"דיביחה":

ברייטברט: "...יש אגדות שטבתו בהם!"

המחבר: "יש אגדות, יש סיפורים, יש כול מיני גרסאות..."

השיב ברייטברט:

יכול להיות שבלהט הקרב הרגו פה ושמה, כן, מה שקורה תמיד, אבל שום דיביחה... אספו את כולם בתוך חצרות, היו להם כאלה מין חצרות על יד הבתים, ו...אני חושב שהעברנו אותם לגדוד השני...

המחבר: "בוא קודם כול נבדוק אה..."

ברייטברט: "וואני ראיתי במו עיני את השיירה הגדולה..."

המחבר: "כולם, כולם יצאו מהכפר ביחד, נשים, ילדים, גברים, הכול ביחד" גם בתשובתו לשאלה זו חזר ברייטברט להחדש לעניין הריגת האנשים למרות שהשאלה שנשאל כבר עסקה בנושא אחר.

השיב ברייטברט:

תראה, אתה, אתה שואל אותי שאלות שאני לא יודע אם יצאו ביחד או יצאו לחוד. יכול להיות שהרגו שמה כמה, מה שהיה זה חיילים או שידוע לי על אה...אישית, אולי, לא יודע, אין לי שום מושג על זה, ואני גם לא שמעתי שמועה כזו.

המחבר: "מי יצא מהכפר קודם, אתם או הם?"

ברייטברט: "אני חושב שאנחנו יצאנו לפניהם עוד."

בהמשך שאל המחבר: "...באיזה שעה, מה שאתה זוכר, בערך, בעצם, אפשר היה להגיד שהכיבוש כבר הסתיים?"

ברייטברט: "אני חושב ב - 10.00 - 11.00 זה היה כבר אחרי הכול. כבר היינו בתוך הכפר, אנחנו שהיינו בחוץ, כבר

קיבלנו את הפקודה לבוא לתוך הכפר." לאחר מכן הדגיש ברייטברט שעניין השעה הוא השערה בלבד.

על החרבת הבתים בכול האזור סיפר ברייטברט:

...שבאחת השנים בין 50 ל- 56, אני חושב, החרבו את כול הכפרים עם בולדוזרים ויישרו אותם...

אני לא יודע בדיוק באיזה שנה זה היה... הייתה, כנראה, איזו הוראה. אני יודע שמכרכור הייתי רואה

את סינדיאנה, הייתי רואה את כול הכפר על המדרון ככה...ויום אחד הפסקתי לראות אותו, ואותו

הדבר קניר, אם א-שוף, כולם חרדים ואני חושב שבתקופה אחת, כנראה יום אחד מישהו החליט לחשוב עד הסוף, אם ירצו לחזור, מה, כדאי 'להשטיח' אותם.²⁴⁴

מיכה ויתקון

מיכה ויתקון, יליד 1929, היה לוחם בפלוגה ב'. בראשית הראיון עמו הסביר המחבר עניין כלשהו ואמר: "...הרי בעיקרון, גם בטנטורה, בטוח נגיע עוד מעט, גם בכול מיני מקומות אחרים קרו כול מיני דברים שלא היינו רוצים שיקרו."

הגיב ויתקון: "אוהה, בטנטורה..."

המחבר: "אבל, אבל..."

המשיך ויתקון:

אני לא יודע אם אתה יודע ואם אתה לא יודע אז לא ממני תדע...תשמע, אם עשו 'צימנסי' מן הסיפור של הצנחנים בסיני, עם האידיוט הזה ש... שמצא לו רגע בשביל לדבר, שכחתי את שמו כרגע, איזה אלוף משנה.²⁴⁵

ויתקון עצמו, שהוא עורך דין במקצועו, לא התכוון לפרט באוזני המחבר מה קרה בטנטורה, אך העובדה שזכר בדבריו של אלוף משנה בירו, שסיפר לעיתונאי על הרג שבויים מצריים, יש בה כדי להעיד איזה סוג דברים לא התכוון ויתקון לספר למחבר. בהמשך, בכול זאת סיפר ויתקון:

...היו כאלה והיו כאלה. אני מקרוב מכיר...גם בפלוגה שלנו היו. היה בחור שנהרג בקולה, שהוא אנט ערבייה ושרף את גופתה...ונשפט למאסר ויצא לפעולה, מבית סוהר הוציאו בגלל מחסור באנשים, הוציאו אותו מבית סוהר והוא נהרג בקולה. ולימים אני פגשתי את אחיו בתוך עובד בבית משפט ועשיתי ממנו... אלוהים מאחיו, מהאח שנהרג, כי זה היה האח הבכור ואני פגשתי את האח הצעיר, מה אני אספר לו על ה...איזה נבל היה אחיו?

ובאותו הקשר סיפר ויתקון:

והיה לנו מ"פ, גם הוא כבר איננו בחיים...בטנטורה, שלימים היה איש גנזל במשרד הביטחון, הוא, כמו אקדחו הרג ערבי אחד אחרי השני כי הם לא הסגירו את הנשק, שם הייתה בניה, אני לא יודע אם

²⁴⁴ ראה: שם.
²⁴⁵ ראה: ראיון אישי של המחבר עם מיכה ויתקון, ב - 2.3.1997.

יודעים עד היום איפה הנשק שלהם, את עיקר הנשק הם לא הסגירו, הם החביאו את הנשק... ונשק היה אז משמעותי. משמעותי שהוא יהיה לנו ומשמעותי שהוא לא יהיה להם והם החביאו את הנשק. את עיקר הנשק לא תפסו. ירו עלינו מהמון כלים ואת העיקר לא תפסו. והוא ירה בהם אחד אחד עם הפרבלום שלו והרג שמה, אה, לימים היה איש גדול במשרד הביטחון... היה איש, סמנכ"ל משרד הביטחון, יהודי בשם נחמן קרני... שנפטר מסרטן... היהודי ההוא, נחמן קרני, עשה מה שעשה מתוך כוונת טהורות, לאתר את הנשק שירו עלינו במסות גדולות ו... הוא היה גם קצת מופרע וזה היה עד סימפטום למופרעות שלו.

המחבר שאל את ויתקון על תנועת הכוחות בלילה: "אני גם מבין שהיה רגע, היה רגע, היו רגעים מסוימים במהלך כול הלילה הזה, שלא היה ממש קשר בין כולם..."
על כך השיב ויתקון: "אה... במונחים היום היה ירדקי".

בהמשך, כשהחל ויתקון לספר פרטים על האירועים בטנטורה, הוא נשאל אם היו להם בעיות כלשהן בדרך, כמו בעיות ניווט, התברר שאותו המ"פ, נחמן קרני, שנקרא אז קפלנסקי,

איבד קצת את הפלוגה... וה... מטה הפלוגה קצת איבד את המחלקות וכשהתחילו להיות לנו פצועים אז לא, היה חובש בשם יפרח, צעקו: "יפרח, יפרח" הלך לאיבוד...

לאחר מכן דיבר ויתקון על כך שהיה לילה בהיר:

הבעיה הייתה שזה היה לילה בהיר כמו אור יום ואנחנו הלכנו בתוך השדה, אז בלטנו להם, הם ירו עלינו כמו במטווח מה... אם היית שם בכפר, התל הזה הוא קצת מוגבה כלפי, והירח היה להם כנראה בגב והם ראו אותנו, הם צלפו עלינו, פגעו, בלי שום פרופורציה, באמצע הלילה, כי הקמה הייתה צהובה-בהירה, ואנחנו כנראה בלטנו, קצת כהים, הם צלפו עלינו, היה לנו פצועים בלי שום פרופורציה לזה שזה לילה...

ואז סיפר ויתקון על כך שתוך כדי סחיבת הפצועים נפצעו חלק מסוחבי האלונקות ואחד מהם אף נפטר לאחר מכן, על איסוף ממושך וארוך של הפצועים ועל כך שהיה צריך לפנות את הפצועים מן השטח לזיכרון-יעקב באוטובוס משוריין. הוא דיבר על חמישה-ששה פצועים ושלושה הרוגים וזכר שאחד ההרוגים, אברהם דוידוביץ, שהיה מ"כ, סיפרו וכתבו עליו שבהסתערות על בית הספר, בה הוא נהרג, הוא ירה במרגמת שני אינץ' בהשעינו אותה על הברך ולא על הארץ. ויתקון לא הזכיר שלפלוגתו, באותו הקרב, היו ששה הרוגים.

בתארו את מה שזכר בתנועה אל טנטורה, ציין ויתקון שמרחק ההליכה לא היה גדול אלא שפלוגה א' או פלוגה ג' נתגלו בשלב מוקדם וכך נוצרה ערנות גם אצל הכוח שישב מולם בבית הספר והבחינו בהם בהגיעם לשדה שהיה מול בית הספר. בהמשך סיפר ויתקון על כך שהגיע באותו הלילה למשטרת זיכרון-יעקב ושם נרדם עד שעות הבוקר, שאז חזר אל חבריו בטנטורה. הוא הגיע בערך ב- 07.00 או 08.00 והכפר כבר היה כבוש. הוא דיבר על חקירת השבויים, עליה שמע אך לא ראה בעיניו:

חקרו את השבויים, אך גם כשירו בהם וחיסלו חלק מהם, גם כן הם לא הסגירו את הנשק. זה, אני זוכר, הייתה נקודת המפתח, שהם לא הסגירו את הנשק, רצו לדעת מהם איפה הנשק, אחר-כך היו שמועות שמצאו את זה בים, היו כול מיני שמועות אבל מה באמת היה – לא יודע.

בסיום הראיון שאל המחבר את ויתקון: "אתה עומד על זה שלא הייתה לך תחושה שאתה פה הולך באיזה צבא שעובד בשיטתיות, שעובד בסדר מסוים..."
ויתקון: "שלא יספרו סיפורים, זה היה אלתורים ומולות"
המחבר: "אני לא בא להגיד שסיפרו סיפורים, אני אומר, אני רוצה לאמת, כי אני אישית לא לחמתים..."
ויתקון: "זה היה אלתורים ומולות ונסים ו... זה לקח הרבה זמן עד שזה התארגן ככה..."²⁴⁶
כשניסה ויתקון לחשוב על שמות נוספים – לא הצליח לזכור את שמו של מפקד המחלקה שלו בטנטורה.

אלחנן ענני

אלחנן ענני, יליד גרמניה, 1928, עלה ארצה ב- 1933 עם משפחתו, שנמלטה מן המשטר הנאצי, השתייך ב- 1948 ליחידת הסיוור החטיבתית. בפעולה נגד טנטורה היה אלחנן מסופח כסייר לפלוגה א', אך כסייר, השתתפותו בלחימה עצמה הייתה חלקית למדי.
אלחנן, אשר הדגיש מספר פעמים שדברים רבים כבר אינו זוכר, טען שלא נהרגו לוחמים במסות אלא בעיקר מצליפות. לדבריו לא לחמו בטנטורה פנים אל פנים:

ברגע שהתחלת לחוץ אותם אז הם ישר נכנעו...כול הקרבות האלה למעשה בטנטורה, היו קרבות, כמו שאמרתי לך, זה לא היו קרבות לחימה פנים אל פנים. ברגע שהם הרגישו קצת יותר חלשים, היו, או בורחים או מרימים ידיים.²⁴⁷

²⁴⁶ ראה: שם.

254

אלחנן ענני, אשר לפי עדותו בקרב עצמו לא היה, לא נכנס כולל לפרטים על מה שהתרחש ודיבר יותר על הדברים במישור העקרוני, על חוויות ועל תחושות. לאלחנן היה חשוב לפרט בפני המחבר מה קרה בכפר-סבא הערבית שבוע לפני הפעולה בטנטורה:

בכפר-סבא הערבית כול החבריה שלי נהרגו. כולם... מהפעולה - אף אחד לא חזר. למעשה חזרו אבל כבר יותר בני אדם לא היו. ארבעה נשרפו חיים... שמעת פעם על המשורין בכפר-סבא? ארבעה נשרפו חיים, שניים יצאו עיוורים, אחד הוריד את הקרקפת, אחד יצא עם עין אחת, אחד עם יד, בקיצור, אף אחד מהם לא...

המחבר: "...לא חזר כמו שיצא"

כששאל המחבר את ענני עד מתי היה בטנטורה באותו היום, ענה:

ניסיתי... אני חושב שאפילו לא נכנסתי איתם לכפר... לא זוכר... זה כבר באמת יום מעורפל, אני חושב שהבאתי אותם עד קו הלחימה והלכנו, וגם אשריקו אחר-כך בא עם פלוגה ב' והלכנו משמה. אמרתי לך, אנחנו אף פעם לא נכנסנו איתם ל... לקרבות... פת, במקרה זה, וראה, זה היה לא לחימה, הייתה לחימה עד שכבשו את המזגגה, את הבית ה... זה, אז למעשה כמעט נגמרה הלחימה, הקרבות שמה. אמרתי לך... היו שמה צלפים שהטרידו קצת אבל לא הייתה כבר יותר.

המחבר: "שאלה: מה קרה שם, שאנשים היו בכזה "טכנס" יותר מאשר במקומות אחרים, שלפי כמה וכמה עדויות, נכנסו שם בחמת זעם בכל מי שראו. מה היה שם?"
השיב ענני:

תראה (שהוזה מסוימת), זה סיפור שאני ניסיתי לארגן לי אותו במחשבה אחרי המלחמה. זה לא מקרה אחד. היו הרבה, היו כמה מקרים כאלו. תראה, זה, אני שאלתי את עצמי כשגמרתי את המלחמה: "איך אתה תצא אחרי זה בן-אדם נורמאלי."

המחבר: "תסתדר עם עצמך"

ענני: "ביתור בן-אדם נורמאלי. פה הרגת ורצחת בלי אה..."

המחבר: "בלי משפט"

ענני: "הבט, תעזוב משפט, תראה איזה משפט, תראה, זה, לא היה בית משפט אז, נגיד ככה."

ראה ענני - ראיין אישי.

255

המחבר: "לא, מה שנהרג עד המלחמה... כול זמן שנלחמים - נלחמים. הבעיות מתחילות אחרי."

השיב ענני:

תראה, זה היה מספיק גם בזמן מלחמה, היה מספיק, כאן וכאן, תראה, אם היה נהרג לך חבר או משהו דומה לזה, או שני חברים או משהו דומה לזה, אז אתה, היית הולך, יוצא מכלל שליטה.

המחבר: "הפוזים."

ענני: "היית יוצא מכלל שליטה, וזה לא היה הרבה אחרי כפר-סבא הערבית, שמה היו איזה 11 או 13 הרוגים. אז

כול אחד יש לו מעט משקע קצת."

המחבר: "ואז זה נשרף"

ענני: "ואז זה נשרף. זה לא יעזור."

ולאחר מכן הוסיף ענני:

זה לא, אף פעם לא, לא, כשאתה אומר לפעמים למה הוציאו את הכעס שמה. אף אחד לא ייתן לך תשובה על זה. אף אחד לא יודע את התשובה על זה. אתה צריך להיכנס לנבכי האדם אולי. ואז כול אחד ייתן לך מגרסה שלו הלא כמה שאני שקלתי אני אמרתי לעצמי אני, שעברתי קורס מ"כים מה אמר לנו, מה הסביר לנו יהודה הררי זכרונו לברכה? "אתם באתם פה ללמוד להיות רוצחים!" אנהנו צוציקים כולם, מה רוצחים, מה הוא רוצה מהחיים שלנו, איזה רוצחים, מה רוצחים, על זה הייתה כול הזמן שהוא לימד אותנו: "אתם באתם להיות פה רוצחים."

בהמשך השיחה סיפר עוד ענני:

...היה לי במחלקה, בכיתת סירים היה לי יענקליה לוגר זכרונו לברכה. הוא היה צמא זים. צמא דם. היו לנו שניים כאלה בגדוד. צמאי דם. זה לא יעזור. בכל חברה יש דברים כאלה. אם לא ריסנת אותם - הייתה לך בעיה. הייתה לך בעיה אם לא ריסנת אותם... זה... צמאי דם כאלה... ואתה מצאת את זה בכל גדוד, תזכור.

ולאחר מכן עוד הוסיף:

...לא הייתה אף פעם הוראה כתובה להרוג, תזכור. אני לא ראיתי, אני, בכל זאת לא נתקלתי בדבר כזה... היה יענקליה לוגר זכרונו לברכה ומוישה בן-בטל. זה ש... אלו היו אוכלי אדם... תשאל הימים את מישהו מהחברה, כן, חוץ ממה שאני באמת הזכרתי לך שמות מסוימים, שהיו ממש רוצחים, זה, אין לי הגדרה, זה סדיסטים מ... כנראה שהם נולדים בצורה הזאת, עם איזה מין דבר כזה, אבל

ככה... תראה, אם מגדוד של 300 איש נהיים שניים אז זה לא דבר שהוא... זה לא סימבול כללי... מוישה ברבלט ויענקל'ה לובר זכרונו לברכה, היו, אני היום כשחושב, גם אז חשבתי את זה, כן, לא תיארתי לעצמי שבן-אדם מסוגל לחתוך לעצמו (!) חתיכת אוזן או משהו דומה לזה בלי להניד עפעף... גם בפעולת, גם בפעולת... טנטורה, גם היו לנו איזה שנים-עשר הרגים אז, גם בפעולת טנטורה בצחוק ככה, אני אומר, אני אומר בצחוק כן... לאוריאל הורידו את הנעליים, את המילה לא ברורה] לא מצאנו, סחבו אותו לכפר, אני אומר לך, זה קוריוזים אבל אתה יכול אחר-כך לא לנקום? אפילו שאתה לא תרצה, שתהיה ההומאני הכי גדול, כן, לך זה קשה לקלוט דברים כאלה, כן, לכול בר אנוש קשה לקלוט דברים כאלה.²⁴⁸

באשר לראיון עם אלחנן ענני, ראוי אולי להעיר עוד שתי הערות, שאין להן נגיעה ישירה לפעולה בטנטורה, אלא, ליכולת הזכירה של המרואיינים, לאחר כ- 50 שנים. בחלק הראיון שהיה מוקדש למבצע "שוטר", לכיבוש גיבע, אגזם ועין עיזאל, ניהל אלחנן ויכוח גדול עם המחבר על השאלה מתי התחיל המבצע, האם ביום ששי או ביום שבת, וכן, תוך כדי סיפור הדברים, הזכיר ענני פעמים אחדות את שמו של פלטיאל, מפקד פלוגה א', כדבר מובן וברור מאליי, הגם שרוב מרואייני פלוגה אי הסבירו למחבר כי בקושי הכירו את האיש, מאחר והיה איתם בפלוגה תקופה קצרה של כשבועיים ולא יותר, דווקא בתקופת מבצע "נמל" לכיבוש טנטורה, כחודשיים קודם לכן. אלחנן לא זכר, ואף הטיל ספק, בכך שאמציה עמרמי היה בפלוגה ג', ואף ניסה לטעון שהוא היה בפלוגה ב'.

הערה נוספת היא לגבי התייחסותו של אלחנן למסמכים הכתובים, לכתובת ההיסטוריה של חטיבות הצבא משנת 1948, שבתור דוגמה לה הביא אלחנן את ספר חטיבת "אלכסנדרוני" והדברים נשמעו כך: אמר ענני:

...אני לא אדבר איתך כעת על הספר של החטיבה לדוגמה, כן. הרלי מי כתב את הספר של החטיבה? את מי שאלו בספר של החטיבה? בעיקר את המפקדים. מאיפה לקחו את החומר, כמו שאתה מספר אותו הדבר, לקחו את החומר מארכיון צה"ל. איך הגיע החומר לארכיון צה"ל? דרך פקודות מבצע של הגדוד.

המחבר: "ודיווחים".
ענני: "לא! פקודות מבצע של הגדוד."

²⁴⁸ ראה: שם.

המחבר: "כן, אבל גם מהיומנים! יש גם יומנים שם."

ענני: "איזה יומנים!"

המחבר: "יומן המבצע. יומן המבצע... יומני המבצעים. גם על זה אני עוד מעט אספר לך סיפור."

ענני: "זה כמעט לא היה קיים."

המחבר: "אתה טוען שזה היה מאולתר!"

הסביר ענני:

לא, זה לא היה קיים. תבין, זה לא היה קיים. זה לא כמו שהיום ואני...מתי התחלנו עם יומנים, רק בשנת 50, כשהיה אצלנו, אני לא יודע אם אתה זוכר, שהיה הכחולים נגד הירוקים וכו', אז התחילו להכניס סדר של יומנים בזמן, בזמן, בתטל"ג – תרגיל טקטי ללא גייסות], אבל עד אז לא, הייתי במטה הקרבי בפעולת עראק אל-מנשייה. מה רשמו? כלום. כלום. ורצינו אז... קבוצת פקודות, על מנת לבקר את, לדבר על הנושא...

המחבר: "שיעשה תחקיר על העניין."

ענני: "שום דבר."

המחבר: "שיגלו למה ומה."

הסביר עוד ענני:

מה, מה, לרשום עובדות. תראה, כמו שאתה אומר, עובדות טריות שאנשים זוכרים, לא כמו היום, שאחרי כול פעולה יש תחקיר ויש רישום. אז מה קרה פה? אז, אז כול, ברוב הספרים האלה של החטיבות, כן, הותבססו על הרבה דברים של מפקדים עליונים, המח"ט, מפקד זה, ורשמו את ה...בוהתאם לפקודת מבצע בדרך כולל. אתמול שמעתי הרצאה באפעל. אני חושב שמאירקיה פעיל אמר את זה: "...בא איזה חוקר צעיר כמוך... ואומר לי: 'שמע, אתה זוכר... הנה יש לי פקודת מבצע, והוא אומר לו: 'אתה צודק' המבצע הזה לא התקיים אפילו'...הוא אומר על המבצע, שלא התקיים. אתה מבין, זה, והיו, אני מתאר לעצמי שלא היה מקרה בודד, היו כאלו מקרים, אתה מבין...²⁴⁹

הדברים הללו של אלחנן ענני עומדים בניגוד מסוים לדברי בנץ פרידן בראיון עמו, יותר מפעם אחת, שלאחר כול פעולה, וגם לאחר הפעולה בטנטורה, ישבו בחטיבה לסכם את הפעולה המ"פיים ומטה הגדוד – המג"ד והסמג"ד. הדברים הללו של ענני מעלים אפשרות שמסמכים הקיימים בארכיונים ומעידים, על פי תכניהם ותאריכיהם, כי הם דיווחים נאמנים מפעולות

ראה: שם.

שנעשו בתאריכים הצמודים לפעילות עצמה, עלולים, במקרים רבים או מעטים, להיות שחזור מאוחר יותר, שנעשה בידי מפקדי הפעולה ונועדו לשמש בעתיד כמסמכים מקוריים, לכול דבר ועניין, בעוד שלמעשה, מצב הדברים האמיתי - לא כך הוא.

חיים ירדני

חיים ירדני, יליד פולין, 1924, שהגיע ארצה ב- 1934, ומתגורר מלכתחילה, תמיד ברמת-גן, היה מפקד מחלקה 3 בפלוגה א', תחת פיקודו של המ"פ פלטיאל. הוא לא זכר את שם משפחתו של פלטיאל, אך ידע שהוא היה מקיבוץ גבעת השלושה, וסיפר שהוא הגיע לפלוגה לתקופה קצרה והיה עם הפלוגה רק קרב אחד או שניים ואז, כפי שהגדיר זאת ירדני בעצמו - "השתחררנו ממנו".²⁵⁰ לשאלת המחבר השיב ירדני שהוא לא היה מוצלח, והיה בפלוגה בכפר-סבא הערבית ובטנטורה בלבד, ובקרב על קקון, שבוע לאחר טנטורה, הוא כבר לא היה.

ירדני פתח את סיפורו על טנטורה בכך שזה היה כפר עשיר מאד וכי בתום הקרב הוא עמד ליד אחד מקציני המשטרה הצבאית וכשראה עדר גדול הולך בשדה שאל את הקצין אם זה הוא שאסף את העדר. התשובה הייתה שלילית, אך אז לקח הקצין גיפ עם עוד שני שוטרים צבאיים, רצו לכיוון העדר ואז הסתבר שבאו שני יהודים מזיכרון-יעקב, הקרובה לטנטורה, אספו 1500 ראש, פרות וצאן, את כול העדר של טנטורה, והובילו אותו לזיכרון-יעקב. המשטרה הצבאית לקחה את כול העדר לחצר המשטרה בזיכרון-יעקב ואחר-כך הצבא כבר השתלט על העדר.

ירדני העיד שפלוגתו הייתה תמיד הפלוגה המובילה וכי מחלקתו הייתה תמיד המחלקה המובילה בגדוד. אגב, גם טוביה הלר סיפר כי מחלקתו הייתה המחלקה המובילה, באותה הפלוגה. ירדני סיפר על עצמו שלאחר הקרב על טנטורה הוא הלך לקורס מפקדי מחלקות, ממנו חזר והוצב מחדש בגדוד 32.

ירדני סיפר על הסיור המוקדם ברכבת, על כך שעל פי ידיעות המודיעין, שהייתה בטנטורה עזרה מצד המצרים, בתוך הכפר, ושהיה גם חשש, שתבוא עזרה מצרית או אחרת מצד הים ולכן גויסה גם עזרה מצד חיל הים הישראלי - ספינות מפרש שאמרו שהיו עליה שתי מכוונות ירייה, שכמובן לא ירו, כדי לא לפגוע בחיילים, שנראתה בים בבוקר, לאחר שהסתיים כיבוש הכפר. על סירת המפרשים של הפל"ם אמר במפגש "ידידי המזגנה" רפי רופין, איש מושב מכמורת:

²⁵⁰ ראה: ירדני - ראיון אישי.

259

חיל הים כבר היה קיים בזמן ההוא ועמוד השדרה שלו הייתה ספינת הדיג 'כריש' של מושב מכמורת, שנויסה, על צוותה (זוהי סירת המל"ים שציינו קודם). על הספינה העלו קבוצת חיילים לקראת הפעולה, שתפקידה היה להמטיר אש מן הים ונכון, שאחד מהם נהרג.²⁵¹

ברגע מסוים בראיון המשיך ירדני לדבר על העזרה המצרית, ולאחר מכן הגיע לתיאור מרתק של חלק מן הקרב, בו השתתף אישית, בהתגברות על צלף כושי, עליו סיפר ירדני בהרחבה:

מהמצרים שהיו צריכים להיות שם, כנראה שהיו מספר. ראינו שם הייתה אחות, שנראתה לי מאד תרבותית כזאת, היא חלכה עם סמל של מגן-דוד, של הצלב האדום והיו גם מספר לוחמים כושים, שהמשיכו להלחם אחרי הכיבוש והצליחו לצלוף, המשיכו לצלוף מתוך הבתים...

המחבר: "כושים או סודנים?"

ירדני: "אני לא יודע מה הם היו, גבוהים, צעירים, אחד מהם אני במו ידי גמרת. זה סיפור בפני עצמו."

המחבר: "...שהמשיכו לצלוף..."

השיב ירדני:

על הכוחות שנכנסו פנימה לתוך הכפר אחרי שהכפר נכנע כבר, הרימו דגלים לבנים... והמשיכו לצלוף ואגב, אחד חמס-כפים שלי נהרג מהם, מהכושי הזה. הוא היה לבוש בחולצה לבנה צחורה, את זה אני זוכר אותו היטב... אגב הוא לחם אח... הייתי מלא התפעלות ממנו. מפני שהוא התבצר, הכושי הזה התבצר באחד הבתים והמשיך לצלוף עלינו, ואנחנו התקדמנו אחרי הכיבוש כבר הונקדמנו פנימה ואז פתאום הוא פתח באש ממש אפקטיבית, אז אני את האנשים שלי פיזרתי לצדדים, מאחורי הבתים שהיו שם ורק מייכ אחד שהוא רק באותו לילה הגיע אלי היה איש הגדניע לשעבר, אני זוכר אפילו את שמו, בנימין פיש, הוא נשכב מאחורי ונלולית קטנה של עפר שעליה היה שיה וחשב שזה יגן עליו, הכושי הזה פגע לו במרחק של נאמר, 30 מטר, ישר במצח וגמר אותו במקום. ואז, אני ועוד אחד מהאנשים שלי פרצנו לבית שהיה ממול הכושי הזה ובמרחק, נאמר, 15 מטר, 20 מטר מהכושי, מהבית שהוא התבצר בו מהחלון, התחיל בזה ה... זה היה הרץ האישי שלי שהתחיל לירות מתוך ה... ככת הרים את עצמו ואני השכבתי אותו, והוא אבל המשיך לירות הכושי ואז אני...

המחבר: "כבר אחרי שהוא נפצע?"

השיב ירדני:

²⁵¹ ראה: דברי רפי רופין (דיג ממכמורת) במפגש ה"מזנה".

אני לא יודע אם הוא נפצע או לא באותו זמן, אבל אז אני פשוט הוצאתי את הסטן שלי כלפי מעלה, נשארתי עם זה כלפי מטה, וריסתי אותו בצורה כזאת ונהיה שקט. אחר-כך פרצנו לחדר הבית או ראינו אותו שהוא היה פצוע ככה לכול האורך ושכב.²⁵²

ספר "אלכסנדרוני" מביא פרשיה שמזכירה במשהו את סיפורו האחרון של ירדני, בשינוי מסוים, באשר לתיאור חיסולו של הצלף:

סריקת הכפר עברה ללא תקלות. מלבד ערבי עז-נפש שהתבצר באחד הבתים וצלף על הסורקים לא נתקלנו בהתנגדות. צלף זה פגע במ"כ אחד והרגו. אך לאחר שהוטל רימון לחדר שבו התבצר, מצאוהו המורצים פנימה הרג.²⁵³

בהמשך סיפר ירדני על תוכנית הקרב של פלוגתו, פלוגה א', להיכנס לחלק הצפוני של טנטורה לפנות בוקר, עדיין בחשיכה, ועל חלקה של מחלקתו בכיבוש שרידי הנמל העתיק ואחר-כך תיאר את העמדות העיקריות של הגזרה הצפונית – המבנה הגדול של המזגה ועמדות קרקעיות, כמה עשרות מטרים צפונה ממנו, מהן נורתה אש חזקה מאד כולפי התוקפים.

בשלב מסוים, כשהתברר שהפלוגות ג' ו-ב' לא הצליחו לחדור לכפר, קיבל ירדני הוראה לחבור עם מחלקתו לשתי המחלקות האחרות של הפלוגה כדי לתקוף את טנטורה מצפון, על מנת להשתלט על הכפר. לאחר מכן סיפר ירדני על כך שהם החלו לעבור מבית לבית "לנקות" את הבתים ולבדוק, ועל המקומיים אמר כי: "יהם כולם נכנעו, זרקו את הנשק לים, ממש, זרקו את הנשק לים, והופיעו בחזרה מולנו עם ידיים מורמות."

המחבר: "אז זאת אומרת שלא הייתה מי יודע מה לחימה מבית אל ביתו"

ירדני: "ריגע, ואז, פה, הופיעו, ואז, נשאר עוד מספר, וכשאנחנו היינו בטוחים שהכול בסדר הלכנו לטהר את הכפר. פתאום פתחו עלינו באש בכמה בתים, צלפים."

המחבר: "צלפים שהתחבאו בבתיים." הדברים הללו של ירדני דומים, במידה ידועה לקטע מסיפורו של אברהם אמיר ובמידה ידועה גם לדברי סוקולר, אך סיפורו של ירדני לא נגמר בירי כוללי, כפי שתיאר סוקולר. כאשר המחבר ניסה לבדוק את העניין עם ירדני וסיפר לו על סוקולר שהיה מורה הדרך של הפלוגה באותו הלילה השיב ירדני שלא היה להם מורה דרך וכי הוא ומחלקתו היו ראשונים. בבירור יותר מפורט על סיפורו של סוקולר אמר ירדני בתחילה שזה "שטויות", אך

ראו: שם
ראו: "אלכסנדרוני" – 1992, עמ' 136.

לאחר מכן הוברר, שמכיוון שהכניעה בטנטורה החלה מוקדם יותר, יתכן שהזברים אומנם קרו קודם לכן.

ירדני: "כן, ופה הסיפור הזה ש..."

המחבר: "זה החבר'ה האלה שאתה דיברת עליהם קודם."

ירדני: "בדיוק. הכושי הזה והיו עוד קצת..."

המחבר: "אתה זוכר, בערך, נאמר, איזה שעה זה היה, פלוס מינוס ככה?"

ירדני: "זה היה בבוקר, זה כבר היה אור יום, זה כבר היה באור יום מלא."

המחבר: "כן."

ירדני: "להגיד לך בדיוק מה השעה..."

המחבר: "שש-שבע בטח."

ירדני: "שש, שבע, שמונה, משהו כזה."

המחבר: "בשביל מאי, שש-שבע זה..."

ירדני: "נכון."

המחבר: "כן, ו..."

ירדני: "ואז אנחנו סרקנו את כול שאר הבתים, המשטרה הצבאית אספה את כול האנשים במכלאה פה, ליד הבניין

הגדול, כאן."

המחבר: "על יד המזגגה"

ירדני: "כן, על יד המזגגה, בסביבה והיא ואנחנו..."

המחבר: "מה זה כול האנשים?"

ירדני: "גברים, נשים וטף. כולם."

המחבר: "ביחד?"

ירדני: "כן."

המחבר: "אהה..."

ירדני:

ו...אנחנו יצאנו מהמשחק, וכעבור כמה שעות אנחנו עזבנו את המקום. ההמשך של הטיפולים ש...זה

שם, זה היו כבר אנשי החי"מ וככה, המשטרה הצבאית, שבאו לשם למקום.

262

בהמשך השיחה הסביר ירדני שהמשטרה הצבאית הייתה אורגנית של החטיבה. לאחר מכן שאל המחבר את ירדני: "...אתה זוכר איזה שהם אירועים במפגש הזה ביניכם לבין המקומיים, היו איזה היתקלויות לא שגרתיות..."

ירדני:

אני אגיד לך. היו אנשים אצלו שכול מי שהם ראו רצו להרוג אותו אבל אני, מה, לא הורגים אנשים סתם. אני, בכול אופן, לא נתתי לפגוע באף אזור. אני גם לא יודע מה היה גורלו הסופי של אותו כושי שנשאר שם מפני שנכנס אז הקאדי של הכפר, נכנס אליו, עם ראש הכפר, והם טיפלו בו, ואני לא יודע בדיוק מה, אנחנו עזבנו אותו שם.

מדבריו של ירדני לומדים אנו על התנהגותו שלו, אך באומרו: "אני, בכול אופן, לא נתתי לפגוע באף אזור" ניתן להתרשם שיתכן שהיו אחרים שאולי, אכן, נתנו לפגוע באזרחים.

ירדני סיפר, בין היתר, על יידליה, הוא חיים לווינשטיין (שעל נפילתו סיפר למחבר יואל סולניק, שהוא בן דודו של ירדני), שעוד לפני הקרב על טנטורה היה משוחרר מן השירות בתור נהג קטר, בתור בעל תפקיד אזרחי חיוני, אך החליט שעליו להשתתף קודם בקרב על טנטורה ורק אחר-כך להשתחרר, ולא זכה לחזור חי מן הקרב הזה.

כשהמשך השיחה דובר על הקרב על כיבוש בית הספר בחזית המזרחית, הציע ירדני למחבר לדבר עם בן-דודו, יואל סולניק, אם כי יואל עצמו, בשיחה עם המחבר, למרות מספר ספקות שהיו לו, סיפר כי היה מסופח באותו הקרב לפלוגה ג.

על מה שקרה לבנימין טריוואקס ולצבי שפירא שנהרגו בנוסעם בגיפ להביא, מה שנקרא אז דרג ב' ודרג א' לטנטורה סיפר ירדני שהם נהרגו על ידי עריקים של הצבא הבריטי, שלחמו יחד עם הערבים בטנטורה. לדבריו, קצין הרכב טריוואקס עצר לידם ואז הם ירו בו והרגו אותו ואת הרב"ט שהיה איתו, לקחו את הגיפ שלו, את הכסף שהיה לו עבור תשלום לנהגים ונסעו, דרך ואזי מלח צפונה. בדרך ראו אותם נוסעים בגיפ, אך איש לא חשב לעוצרם, מפני שאנגלים בגיפ לא היה מקובל לעצור אז בארץ, כי עדיין היה צבא בריטי בארץ.

2
161223
קצין - יואל

אמציה עמרמי

אמציה עמרמי, יליד יפו, 1922, מרמת השרון, בוגר הצבא הבריטי וקורס מפקדי המחלקות הראשון בפיקוד חיים לסקוב. עם עזיבת הבריטים, היה מפקד המחלקה הדתית של פלוגה ג'. עמרמי הדגיש שהדרג המשמעותי ביותר בתקופת המלחמה היה של מפקדי המחלקות, שהיוו ציר מרכזי של הכוח הלוחם. סיפר על תוכניות שונות לכיבוש טנטורה, שנותר נמל ערבי יחידי, לאחר ההשתלטות על יפו וחיפה, כשעכו לא הייתה כול-כך רלבנטית לאזור המרכז. לבסוף תוכנן להקיף את טנטורה מכול צדדיה. חשבו שרבים בטנטורה ירצו להיכנע אך לא הניחו להם לעשות זאת:

ייקחו משורייך, עם רמקול גדול, והוא יעבור מסביב לכפר ויניד להם: יאתם מוקפים מכול הצדדים, תרימו את הידיים, תיכנעו, תרימו דגלים לבנים, לא נפגע בכסי ואנחנו, צריכים לשבת בשקט, ולחכות עד שיבוא הרמקול ואז יתנו לנו פקודה להתקדם.²⁵⁴

עמרמי וידא זאת שוב ב - 1996, עם אדם מזיכרון-יעקב, שומר שדות, שדיבר בקושי עברית, אך דיבר מצוין ערבית ויידיש, אשר ישב אז בקשורייך והמתין לרגע שבו ייכנסו לכפר כדי לדבר ברמקול, אך הדבר לא יצא אל הפועל. עמרמי סיפר על פעילות פלוגתו בליל ההתקפה על טנטורה, כשבחסות החשיכה התקדמה הפלוגה בחולות מדרום לכפר והגיעה לנקודת המתנה בה חיכו לאות, כדי להסתער. כשחלפו שעתיים-שלוש בהמתנה במקום ללא סימן עמד הלילה להסתיים וחששו שכשהשמש תזרח ייחשפו לוחמי פלוגה ג' לחלוטין בשטח נמוך מול אנשי טנטורה שהיו גבוהים יותר בעמדוניהם, במרחק של כ-40 עד 50 מטר מהם. עמרמי לחץ על מפקד הפלוגה זיגו, שחשתכנע, בסופו של דבר לאשר תנועה לפנים של אנשיו, על אף שעדיין לא קיבל הוראה לכך ממפקדת הגדוד. החלה הסתערות אל מול ששה, שבעה או שמונה רובים שירו בהם כמה מטחים אך ברחו מהם לאחר מכן. עמרמי, שרץ ראשון נפצע בגבו מירי מן הצד, אנשיו כבשו את הגבעה ו:

...מתברר שהיו שמה שני צלפים, שהם היו במרחק של 50 - 60 מטר מאיתנו בערך ואנחנו בשום פנים ואופן לא הצלחנו לזהות אותם. והם לא ירו עלינו אלא כול רבע שעה ירייה אחת או שתיים, זה הכול, ואחר-כך הם היו נעלמים.

בהמשך סיפר עמרמי על כך שכול הניסיונות לחלץ אותו מן המקום נכשלו וכעבור שעה וחצי הוא נפצע בפעם נוספת ובסיכום הוא שכב בשטח ארבע שעות עד שחולץ מן המקום. עמרמי דיבר על

²⁵⁴ ראה: ראיון אישי של המחבר עם אמציה עמרמי, ב- 8.4.1997. (להלן: עמרמי - ראיון אישי).

הרוג אחד וכמה פצועים ואף לא זכר שמות. זוהי אמירה תמוהה במקצת מאחר ועל פי הידוע היו לפלוגה ג' באותו לילה ארבעה הרוגים, מעבר לפצועים, ועל כך עמרמי לא אמר דבר. לעומת זאת הוא הסביר, על פי הידוע לו, מה התרחש ביתר החזיתות של הקרב:

למה, בכל אופן, התפוצר העניין... פלוגה א' הגיעה מצד צפון... בדרך קשה, יש שמה ביצות... ושמה היה באמת בדואים מפורזים באוהלים ו...לא יודע מה שהבדואים חשבו, אולי חשבו שהולכים לכבוש אותם, התפתח קרב של יריות... עם הבדואים... בקיצור התחילו להבין שקורה משהו, באותו זמן פלוגה ב' שהגיעה מצד מזרח, על ידי בית הספר... גילו גם אותם והתחילו לירות עליהם. היחידים שלא גילו זה אותנו. אנחנו התקדמנו בשקט. אז אה... התחיל כבר הקרב. ממש התחיל הקרב. ואז כבר שכחו מהאוטו, שכחו מכול מה שהיה, מכול התוכנית ו... פלוגה א' בעיקר... שהיו באמת לוחמים נהדרים פרצו פנימה, פלוגה ב' נשארה תקועה קצת על ידי בית הספר, היו שם קרבות די קשים... ו...אני, בתור אחד ששכב שמה על הגבעה, הייתי צריך לשכב ארבע שעות עד שפלוגה א' כבשה את כול טנטורה ופלוגה ב' נכנסה גם כן ואחר-כך הם עשו הסתערות על הגבעה, לא ראו את הצלפים ורק כשהם עשו את ההסתערות אז ראו אותם אחרי איזה שיחים ששוכבים שמה שני צלפים ו... כמה שעות וזירים... ורק, בסופו של דבר, אחרי שכבשו את טנטורה והכול ואז עשו הסתערות החוצה מטנטורה דרומה ואז הרגו אותם.

לאחר הדברים האלה המשיך עמרמי, ביוזמתו, כפי שהדבר נשמע גם בראיון עמו, לדבר על הריגת שבויים בטנטורה ועל שמועות שהיו, והדגיש שהוא איננו יודע ועבר לנושא אחר:

עכשיו, מה היה בטנטורה, אני לא אגיד לך. ישנן שמועות כאלה וישנן שמועות אחרות, שהרגו, שבויים, לא הרגו שבויים, אני לא, אני לא יודע. ברחו. הרבה ערבים ברחו בכל אופן לכיוון אגוז והכרמל... ארבעה חבריה, בין היתר, נהרגו שמה 12 איש בטנטורה, ארבעה מהם נהרגו בניגוד שנתקל באנשים שברחו מטנטורה ועל זה אין שום ויכוח... ואת הגיפ אחר-כך מצאו במבצע שוטף מצאו אותו באגוז.

בהמשך השיחה עוד הוסיף עמרמי:

תשמע, אני אגיד לך, יש לי הערכה. אני יכול להעריך בתור אחד שהשתתף... אחד הדברים ש... ש... אחר לי בתור בן-אדם ש...אני לא יודע מה הייתה המדיניות למעלה, אבל דבר אחד ברור, שמה שלא הייתה המדיניות בקשר לאיך להתנהג לערבים, לישראליות, להרוג, להיות אכזר, להרוג את כולם, לגרש אותם, מה שלא הייתה המדיניות, לא הגיע לפחות לדרגים של מפקדי הפלוגות ומטה. אולי יותר גבוה זה היה באיזה מקום והיו כול מיני דעות. היו כאלה שחשבו שמה ש...ש... יהודי טוב צריך להרוג הרבה

ערבים והיו כאלה שחשב שצריכים לחיות איתם בשלום והיו כאלה שחשבו שצריך לגרש אותם למעשה הייתה תערובת של מדיניות שהיא הייתה יותר קשורה באופי של האנשים, או של מפקדי המחלקות, או של האנשים שנותנים את הטון ולא במדיניות שנתנו לנו להבין מלמעלה, וזה, לפי דעתי, היה חסר. אולי לא ידעו. אולי לא הייתה. אולי, אולי ביודעין לא רצו, כי זה היה טוב ככה, זה היה טוב אחרת, בסופו של דבר רצו לגרש ערבים, אין מה לדבר, כי היו צריכים את המקום. הרוח הייתה שבטנטורה, כנראה [הפטקה ארוכה], חלק מן האנשים, לפחות, אולי כולם, התנקס בהם בזה שנפלו אצלנו הרבה אנשים וחיסלו די הרבה ערבים שם, בערך, אל... שמועות שהיו שם.²⁵⁵

יש לציין שבדבריו האחרונים על חיסול די הרבה ערבים כוונתו, כמובן, לחיסולם של ערבים שנכנעו, לאחר הקרב, ולכן ניסה, תוך דבריו, לחפש הצדקה כלשהי לחיסול זה, כמו הרצון לנקמה, אותו הוא מזכיר בעצמו.

לאחר הדברים הללו, בהם אמר עמרמי את מה שידע שהתרחש בטנטורה, הוא הסביר שיש לדעת שאנשי טנטורה לחמו בעקשנות, שללא כול טפק היו שמה מה שנקרא כנופיות, אנשי קאוקגיי, דבר שהוברר כלא נכון, על-פי עדויותיהם של רבים מן המרואיינים, ושכנראה היו שם גם אנשים שהדריכו אותם מבחוץ, אולי גרמנים, על פי הטענות, וגם זו אמירה שלא נמצאו לה, בסופו של דבר, תומכים רבים. על עקשנותם של המקומיים הביא עמרמי כהוכחה את שני הצלפים בזירה הדרומית שלא נכנעו עד הסוף ואמר: "היה להם זמן להיכנע. אם היו מרימים דגל לבן אולי לא היו הורגים אותם."

לשאלת המחבר על שאלת המדיניות של הדרגים הגבוהים, והאם הייתה יד מכוונת ברורה, ענה עמרמי:

אני זוכר, שהחבריה היו מתווכחים מה צריך לעשות, מה צריך לעשות. אז היו כאלה שאמרו: 'מה שהתפקיד שלנו - להרוג ערבים, כול ערבי - הכי טוב, צריך להרוג אותם.' היו כול מיני זעות ולא היה ברור מה רוצים מאיתנו. לא הייתה מדיניות, בוא נניח ככה...

המחבר: "ואני מבין שבין היתר יתכן מאד שבאמת... זאת הייתה המדיניות, לא להנחות באופן מוחלט אלא..."

עמרמי: "יכול להיות..."

המחבר: "להשאיר איזשהו חופש פעולה"

השיב עמרמי:

²⁵⁵ ראה: שם.

ואז וודאי ובוודאי שהייתה תערובת של כול מיני דברים, של נקמה, ואכזריות ואנשים שבאו מ... היו כבר אנשים שבאו מ... ממחנות ההשמדה, היו כאן עולים חדשים... והרגשה שלנו ש... הדור שלנו, חי או למד את ההיסטוריה של עם מפסידן, נכון? העם היהודי במשך 2000 שנה כול מה שלמדנו זה היה רק שהרגו אותנו, השמידו אותנו, איבדנו את עצמנו לדעת, שרפו אותנו, זה בערך מה שחיה, נכון? זה מה שבאליק כתב, אחר-כך באה השואה. עוד יותר גרוע, נכון? בכולל דפקו אותנו. אנחנו היינו כבר, חשבנו את עצמנו לגזע אחר לגמרי. ישראלי. באמת חשבנו גזע אחר אפילו, במידה מסוימת אה... נגיד את זה, בזנו לכול מה שמריח גלות, או יהדות שלא ארץ ישראלית. אמרנו: "במלחמה הזו מוכרחים לנצח." זהו, בערך. זאת הייתה הרוח. במלחמה הזו אסור להפסיד. מוכרחים לנצח, מה שלא יהיה מוכרחים לנצח. הדור שבא אחר-כך כבר נולד במנטאליות אחרת... אבל הניצחון הראשון של העם היהודי היה מלחמת העצמאות וזה שינה את המנטאליות ואת ההיסטוריה של עם ישראל, לפי דעתי.

בהמשך השיחה ניסה עמרמי לסגת מן האמירות שהשמיע וברגע מסוים אף ביקש למחוק את דבריו. שאל אותו המחבר: "אני מבין שהתופעה הזאת של מה שקרה בטנטורה אחרי ההשתלטות, עם ההרג הזה, אני מבין שזה לא..."
 עמרמי: "לא...א...אל תגיד הרג"
 המחבר: "לא משנה..."
 עמרמי: "לא אמרתי הרג"
 שאל המחבר:

זה מה שפחות או יותר היח. השאלה, אני מבין שזה לא היה דבר מקובל. זה לא היה משחו שקרה לפני או קרה אחרי, או הייתה תופעה פחות או יותר די חד-פעמית אם הבנתי נכון.

השיב עמרמי:

אני לא הייתי אומר הרג. לא הייתי אומר הרג. תראה, באמת אה... הרגו קצת יותר. זה לא קרה בקולה. זה לא קרה בהרבה מקומות. קרה. פה ושם זה קרה, מה אני אגיד לך.

ושוב שאל המחבר:

השאלה אם באמת, בדיבור של אחרי, כמוכן, אם מישחו, חוץ מן הדברים שאמרת קודם, אם מישחו נטה לתת לזה איזשהו הסבר, למה דווקא שם, למה דווקא באותו מקום, למה דווקא באותו עייתי, הרי אה... לא מדובר פה על איזה... לא יודע מה שהביאו אותם ל...

267

על השאלה הזו השיב עמרמי בנסותו לבטל את אמירותיו הקודמות:

אני מצטער, שמתני פה את הדגש יותר מדי. בוא, בוא נגיד, קורה, קורה, אולי היו שמה, אולי הייתה התנגדות יותר חזקה, אולי היו שמת אנשים שנראו כמו, כמו אנשי כנופיות יותר, אה, לא, לא יודע מה להגיד לך, וראה, תמחק את זה, לא אני הייתי...

המחבר: "זה דבר... תראה, זה דבר שידוע, לא דבר ש..."

עמרמי ניסה, שוב, לבטל את הרושם שהשאירו דבריו בנסותו לכנותם שמועות בלבד:

יותר טוב לדבר עם אנשים שממש היו שם נוכחים. את טוביה הלר, תשאל את טוביה הלר... מה שחוא

נגיד לך בעניין הזה את זה תכתוב. מה שאני אגיד לך זה רק שמועות.²⁵⁶

אני לא יודע

יצחק מימון

יצחק מימון, יליד לוב, 1927, עלה לארץ ב-1933, מגבעתיים, היה מראשוני גדוד 33, במחלקה 5, מחלקתו של צבי ליזור (לדרמן) של פלוגה א', בכיתתו של אברהם אמיר. הוא סיפר על כיבוש בית החרושת לזכוכית על ידי כיתתו ועל ירי צלפים מאחד מבתי הקומתיים, אותם חיסלו חוליות מכיתתו. לאחר הכיבוש נאמר להם לאסוף את כול אוכלוסיית הכפר, חוליות חוליות נכנסו לחצרות, בהן התאספו 20, 40, או 50 תושבים ואספו את התושבים וריכזו אותם למקום אחד. לפי דברי מימון כולם היו מרוכזים במקום אחד, גברים, נשים וטף.

לשאלות המחבר השיב מימון שלפי הידוע לו - לא הייתה הריגת אנשים בטנטורה לאחר כניעת הכפר. לפי מה שזכר, כשיצאו אנשי הגדוד מטנטורה היו כול המקומיים מרוכזים, לצורך רישום. הוא הציג בפני המחבר צילומים של טנטורה מיום כיבוש הכפר והסביר חלק מדבריו תוך כדי היעזרות בתמונות הללו.

מימון חזר וסיפר באוזני המחבר את מה ששמע המחבר גם מאברהם אמיר, על כך שמימון לא היה כולל רשום בצבא, כאילו מעולם לא היה קיים, ולכן, מאחר ולא היה לו תיק בשלישות

ראה: שם

הצבאית הראשית, הוא הפך להיות הקצין בדרגת סגן הוותיק ביותר בצבא, מאחר וללא תיק אישי – לא ניתן היה להעלות אותו בדרגה.²⁵⁷

צבי בן משה (הניו) ודן רפפורט (דריגנט)

צבי בן-משה (הניו), מזכיר עמותת "אלכסנדרוני", יליד צ'כיה, 1926, ודן דריגנט (רפפורט כיום), יליד רמת-גן, 1930, רואיינו על ידי המתבר יחדיו, כי היו שניהם בביתו של הניו. דריגנט היה בפלוגה א', שתקפה את הכפר מצפון, והגיעה לכפר לאחר הליכה קשה בבוץ. ועל פי מה שזכר דריגנט הירי כלפיהם לא היה חזק במיוחד. דריגנט זכר היטב ירי של צלפים. סיפר דריגנט:

אני זוכר רק דבר אחד, שאנחנו מילאנו אוטו עם שמן, עם קמח ועם סוכר, "פרייבט" זה היה. זה אני לא אשכח. מילאנו את זה, אני לקחתי אז רדיו הביתה. רדיו של הצבא האמריקאי.

המחבר: "שמן וקמח?"

דריגנט: "שמן, קמח, סוכר. מילאנו 'פרייבט' שלם עם זה."

הניו: "בטנטורה."

והוסיף דריגנט:

בטנטורה. לא הספקנו להגיד ג'ק רובינסון – הגיעו חבריה מזיכרון, כן, ולקחו את האוטו עם הכול ועלו לזיכרון. אזרחים, אזרחים. לא. אזרחים מזיכרון. אחרי שאנחנו כבשנו הם באו לשם כמו ארבה.

לאחר סיפורים שונים בנושאים אחרים חזר דריגנט, לבקשת המחבר, לסיפורה של פלוגה א': "בבוקר, עם הנץ החמה התקרבו לכפר. בחיפוי אחד על השני, נכנסו לבתים הראשונים ואנחנו נעצרנו כבר בבתיים הראשונים."

הניו: "כבר היו כמה אבידות..."

המחבר: "מה זאת אומרת נעצרתם בבתיים הראשונים?"

דריגנט: "אנחנו... (קטוע) וכיתה אחרת..."

המחבר: "למה נעצרתם משהו, אש היה?"

דריגנט: "לא. אמרו לנו לעצור – עצרנו."

המחבר: "אהה."

²⁵⁷ ראה: ראיון אישי של המחבר עם יצחק מימון ב- 23.4.1997.

המשיך דריגנט:

והחבריה, פלוגה אחרת נדמה לי, דני מעל-קורא, דני מעל-קורא נהרג בטנטורה בפלוגה ב'... הם הלכו הלאה וקיבלו כדור מצלפים. אז התחילה בין החבריה: יחבריה, יש צלפים! התחלנו לחפש את הצלפים.

המחבר: "מה קרה עם הפלוגה האחרת הזאת?"

השיב דריגנט:

נכנסה, נדמה לי, נדמה לי שפלוגה ב' המשיכה. אני, וטראה, אנחנו היינו, הפלוגה, המחלקה, הכיתה, ישבנו. אמרו לנו: "עצרו!" – עצרו. הגנה. יושבים. אני לא... ודני, ודני, הם התקדמו נדמה לי, פלוגה ב' התקדמה קדימה, ואז דני נהרג מצלף נכון

הניו: "צלף וגם בנימין מצלף וגם אברהם שוחט... בנימין קיבל כדור אני ראיתי..."

כאשר הניו החל לספור את כול נופלי הקרב בטנטורה הכריז דריגנט פעמיים ואף יותר: "מהפלוגה שלנו אף אחד!"²⁵⁸

ממהלך השיחה הקצרה שניהל דריגנט, מסתבר שהוא כנראה לא ידע שפלוגה ב' לא הייתה לידו בזירה הצפונית כי אם לחמה, כידוע, בצד מזרח, מול בית הספר. על פי סיפורו של הניו, שסיפר על עצמו שניסה להפעיל את המקלע לאחר שהמקלען שוחט נהרג, מתאים הסיפור לפלוגה ב', אך גם הניו וגם המקלען שוחט רשומים כחילי פלוגה ג'. יתכן שהכרזתו של דריגנט, שלא נהרג איש מפלוגתו היה לה על מה לסמוך כי לא ברור כלל אם בנימין פיש (אותו דריגנט, כנראה, לא הכיר כלל), עליו דיבר גם הניו, היה בפלוגה א', כפי שידוע לנו גם מעדויות נוספות, או בפלוגה ג', כמו שמעידות הרשימות.²⁵⁹ לאחר מכן התנהלה השיחה שוב, על הצלפים וכן על זרים שהיו שם, על פי הניו:

דריגנט: "... אבל רק צלפים, אני זוכר שהיו רק צלפים "

הניו: "רק צלפים, וזה לא נכון ש... והיו שם שבדים גרמנים ויוגוסלבים..."

דריגנט: "כן. אמרו שהיו איתם."

הניו: "ומה שברור, שכול אלה שלחמו שמת, הערבים, היה להם, היו להם קצינים בריטיים גם."

המחבר: קצינים בריטיים!"

²⁵⁸ ראה: ראיון אישי של המחבר עם צבי בן-משה (הניו) וח דריגנט (רפפורט) ב - 2.3.1997. (להלן: הניו דריגנט - ראיון אישי).

²⁵⁹ ראה: ערבות צה"ל, חיק 170, משלוח 6430/49.

דריגנט : "כן. ככה אמרו, אני יודע, אתה יכול לדעתו איך לדעת! ברחו כולכם."

המחבר : "אתם לא ראיתם..."

דריגנט : "לא תפסנו אף אחד."

המחבר : "מה פירוש אף אחד?"

דריגנט : "הייתה שמועה, הייתה שמועה, אבל אני לא יודע אם זה נכון"

המחבר : "לא תפסתם קצינים בריטיים"

דריגנט : "אנחנו לא תפסנו אה...עשרה שבויים תפסנו, נדמה לי, אני ראיתי אותם."

הניו : "אה... חיילים,

דריגנט : "חיילים."

הניו : "אבל מאות אה..."

המחבר : "רגע, רגע, רגע. חיילים איזה?"

דריגנט : "היו לבושים איזה מדים, אני יודע איזה? של אה..."

המחבר : "ערבים אבל..."

דריגנט : "ערבים, ערבים."

אמר אז הניו :

ערבים, ערבים, אני לא זוכר, אלה, חיל הק... אלה, חילדים האלה, יגאל, מהקשרים, אני זוכר, לא יפה
לחגוד את זה, הכניס אותם לחבית, וירו עליהם בחבית [מגחך תוך כדי דיבור], אני זוכר את הדם
בתוך החבית.

דריגנט : "זו הייתה שמועה. לא, זה, אל תכתוב את זה, עזוב. הייתה שמועה שמישהו העמיד בשורה וירה, אבל זה

אני לא, אני לא ראיתי ואני לא יודע"

המחבר : "וירה כי למה?"

דריגנט : "למה. למה. כי הוא לא היה בן-אדם. אני יודע גם מי זה, אבל אני לא מאמין. אני לא מאמין."

המחבר : "אתה מדבר על מ"פ ב'?"

השיב דריגנט :

לא. לא מ"פ, חייל פשוט. אני לא מאמין. אני לא מאמין... אני לא ראיתי את זה בניינים שלי. יש

שמועות שהיו שמה, אני ראיתי כמה שתפסו והעמידו בשורה ליד הבתים זה...

המחבר : "וירה כי למה? זאת אומרת מה..."

דריגנט: "להרוג, מה למה."

המחבר: "זאת אומרת, בתוך כדי ההמתנה כאילו ל...מה, מה הולך הלאה."

דריגנט: "אבל אני לא מאמין בזה. זה שמועה הייתה ואני לא מאמין שזה היה נכון"²⁶⁰

לשאלת המחבר את דריגנט, שהיה חייל בפלוגה א', האם זוכר הוא את המקרה עליו סיפר סוקולר, על פציעת חייל ברגלו כתוצאה של ירי מן הבתים, לאחר שמרבית התושבים כבר נכנעו ומסרו את נשקם ועל כך שבמהומה שנוצרה, עליה דיבר סוקולר נהרגו כול הגברים נטולי הנשק שהיו מרוכזים בצד באותו מעמד, השיב דריגנט שאינו יודע על כך דבר וכשנשאל מה עשו הוא ואנשי פלוגתו לאחר השעה שש או שבע בבוקר, עד שזזו מן המקום בשעות אחר הצהריים, השיב:

"לא יוד...אה... חזרנו, נשארנו שם ואחר-כך חזרנו. לא המשכנו."

המחבר: "בוה, מבחינתכם, הסתיים החלק שלכם?"

דריגנט: "כן. כן. כן."

המחבר: "הבנתי. ואתה, למשל... כשריכזו את כול המקומיים..."

דריגנט (לחש): "לא ראיתי"

המחבר: "בכלל, בכלל, לא היה לך קשר לעניין?"

דריגנט: "לא, לא, לא. אנחנו לא, אני לא ראיתי מקומיים. אנחנו ישבנו, המחלקה שלנו, לא ראיתי מקומיים. לא

ראיתי. לא יודע."²⁶¹

ברגע מסוים, לאחר דברי הניו, שהוא זוכר את הדם בתוך החבית, היה ברור שהניו דיבר על אירוע שראה אותו בעצמו, במו עיניו, וגם תוך כדי זכרו על כך חש הניו בושה ואי נעימות בספרו את הדברים, בעוד דריגנט, חברו, ניסה לבטל את הרושם הקשה של הדברים ולהפוך אותם לשמועה בלתי מבוססת. דריגנט ביטא תחושה בולטת של אי נעימות, במסגרתה ניסה למתן ולהקטין ביותר את חלקו וידיעתו, אודות מה שהתרחש בהמשך אותו היום בטנטורה.

משה גרשוני

משה גרשוני, יליד פולין, 1920, עלה לארץ בגיל שנה, הוא בוגר הפו"ש (פלוגות שדה) ופלוגות הלילה של וינגייט, שירת גם בצבא הבריטי, שימש בגדוד 33 בתפקיד של שליח וקצין מבצעים והשתחרר מן הצבא בסוף 1949 בדרגת סגן אלוף, בתפקיד מפקד גדוד תובלה.

²⁶⁰ ראה: הניו דריגנט - ראינו אישי.
²⁶¹ ראה: שם.

על תפקידו במבצע "נמל", לכיבוש טנטורה, סיפר גרשוני כי עסק בתיאום כוחות ושימש כדרג מקשר בין מטה הגדוד למפקדי הפלוגות.²⁶²

גרשוני סיפר על הסיור המוקדם שהתבצע באמצעות הרכבת ועל כך שאנשי טנטורה תכננו את הגנת כפרם כאשר בית הספר, המצוי בצד המזרחי של הכפר על גבי הגבעה, אמור היה להיות העמדה הגבוהה, הקדמית והחזקה ביותר של הכפר. הוא דיבר גם על כך שאנשי המודיעין לגבי מבצע "נמל", כמו גם לגבי מבצע "שוטר" היו אנשי זיכרון-עקב.

התכנון, על פי גרשוני, היה, שההתקפה על הכפר תבוא מצפון, בין הבורגי והביצות ומדרום – בין מסילת הברזל ליס. הוא אף דיבר על אבטחה שקיימה ספינת חיל הים מפני בריחה דרך הים. לטענת גרשוני, טנטורה היה, יחסית, כפר עשיר, יחסית, ששימש כנמל לקבלת ציוד ותחמושות, בעיקר מצד לבנון ולכיוון המשולש הגדול, דרך הרי הכרמל. מפקדת הפעולה התארגנה בזיכרון-עקב, ירדה אל שדות הדורה והתירס שהיו מול התל של בית הספר עם פלוגה שלישית כפלוגת עתודה, לרגע שבו החלה הלחימה בשטח המישורי.

אחר-כך דיבר גרשוני על הגזרה הצפונית – בית החרושת לזכוכית ועל ידו הבורגי ולידו הכפר הקטן יותר צפונה ממנו וביניהם היו הביצות. לדעת גרשוני, אנשי טנטורה לא תיארו לעצמם שהיהודים יבואו דווקא דרך הביצות. על פי גרשוני פלוגה ג' היא זו שפעלה מצפון לטנטורה ופלוגה א' היא זו שפעלה מזרעם לטנטורה, אך כבר בעת הראיון עצמו היה קיים אצלו ספק כלשהו, שמה הוא החליף ביניהן, כפי שבאמת עשה. בחלק הצפוני הייתה ההתנגדות המקומית חלשה מאד והכוח התוקף התקדם שם הרבה יותר. החלק הדרומי נתקל בהתנגדות והתקדם לאט לאט בתוך הכפר. התייחסותו של גרשוני לגבי הצד הדרומי של הלחימה איננה מתאימה למה שסופר על ידי אחרים, שלפיהם הכוח שמדרום - פלוגה ג' (ולא א', כמו שחשב גרשוני), הגיע והחל להיכנס לטנטורה רק לאחר שהכפר נכבש ונכנע כולו, על ידי פלוגות א' מצפון ו - ב' ממזרח. פלוגה ב' היא זו שכבשה את בית הספר בצד מזרח. על פי גרשוני היו גם מעט בריחות של אנשים שניסו לברוח דרך הים אך חיל הים חיסל אותם. בריחה יותר גדולה הייתה לכיוון הכביש והבורחים עלו אחר-כך לאגוזים. לקראת הבוקר הכפר נכבש. נתפשו שמה כמויות של נשק וגם כמה שבויים ועל פי גרשוני ייתכן לאנשי הכפר לבריחה. " לשאלת הבהרה של המחבר השיב גרשוני כי :

היו הרבה אזרחים, נשים וילדים וזה...אנחנו... לא היה לחם דרך, דרך הבריחה היחידה הייתה לכיוון אגוזים, ו... אך אומרים, כמו שבכל ה... בתקופה ההיא: מי שרצה – הלך. התיישב על החמור, על

הסוס או על ה... לא היו מכוניות ו... יצאו את הכפרים. הייתה נדידה שלימה.²⁶³

²⁶² ראה: ראיון אישי של המחבר עם משה גרשוני ב - 20.4.1997.

לאחר מכן סיפר גרשוני פרטים אחדים על קצין התחבורה טריוואקס, שהיה ממונה על מה שנקרא "דרג ב", שכלל אפסנאות, ציוד, אוהלים במידת הצורך, מטבחים ואוכל לאנשים, כפי שהיה מקובל להכניס לכפרים ולמקומות לאחר כיבושם, וכן על אחד הנתגים, צבי שפירא, שנהרג עם טריוואקס באותה תקרית. גרשוני ציין כי ההוראה לטריוואקס הייתה לחזור באותה הדרך שהגיע, אך טריוואקס העדיף, משום מה, את דרך היציאה הראשית של טנטורה, אולי מאחר והייתה טובה ומהירה יותר ושם, לאורך כביש הגישה לטנטורה מצאו לאחר מכן את גופות השניים, בעוד שאת הגיפ מצאו רק לאחר כחודשיים, באגזים, בתום מבצע "שוטר".

גרשוני, לדבריו, נכנס לטנטורה אחרי שפלוגה ב' כבשה את בית הספר. הוא לא זכר באיזו שעה היה הדבר. על פי גרשוני לכוח שתקף מצפון הייתה מעט לחימה של פנים אל פנים. לכוח שתקף מזרוע, על פי גרשוני, לא נותרה כל ברירה כי אם להיכנס ללחימה עוד לפני שעת הי"ש, שנועדה לתחילת הפעולה, וזה מאחר ונתקל באש. הפלוגה שמצפון התקדמה עד לבית החרושת לזכוכית בתוך הכפר. תוך כדי הראיון בדק גרשוני בספר החטיבה ותיקן את גרסתו לגבי מיקום הפלוגות אי בצפון ו ג' בדרום, אך תוך העיון בספר קבע כי מפקד פלוגה א' בטנטורה היה שלמה בטמן (אמבר) וכשניסה המחבר לחלוק על קביעתו זו הוסיף גרשוני כי בטמן (אמבר) היה מפקד פלוגה א' כבר בכפר-סבא הערבית, שבוע קודם לכן. לאחר מכן קיים המחבר שיחה עם גרשוני אודות פלטיאל, במטרה לקבל מעט מידע אודותיו אך גרשוני רק זכר כי אכן, היה איש בשם זה בגדוד, אך לא מעבר לכך. לא זכר את תפקידו ואף לא זכר מנין היה. גם על בן-ציון הלמן, ששמו מופיע ברשימת פלוגת המטה לפעולה בטנטורה אמר גרשוני שהיה מפקד פלוגה וגם לגבי הלמן, שמע המחבר ממרואיינים אחדים שהוא התמנה למפקד פלוגה ג', אך לא בטנטורה כי אם בתקופה מאוחרת יותר.

על פי גרשוני ההשתלטות על טנטורה הושלמה בערך ב - 07.30 בבוקר. שוב חזר גרשוני על כך שהמקומיים בטנטורה קיבלו היתר להסתלק לכל עבר, כפי שנהגו בכל כפר שכבשו: "ניתנו להם ללכת". לאחר מכן כשביקש המחבר לדעת קצת יותר בפרוטרוט מה הותרחש התברר שאספו את כל הגברים במרכז הכפר, חקרו אותם, היו ידיעות שהיו ביניהם שוטרים מתקופת המנדט, אותם לא מצאו, היה ניסיון לאסוף ידיעות מודיעיניות, על ידי איש רוסי, שגרשוני לא זכר את שמו. לגבי השאלה מה עשו באוכלוסייה בטנטורה השיב גרשוני:

ראו: שם.

...כיון שאת כל הנשים, זקנים וילדים וכל זה נתנו להם ללכת גם.. (הפסקה ארוכה) את ה... היו בין אלה שלקחו אותם למעצרים מבין זה וגם את השאר נתנו אחר-כך ללכת. אבל זה כבר ב... אנחנו כמעט ולא התעסקנו זה בזה, התעסקו בזה אחר-כך יותר אנשי החיים שהחליטו אותנו. אנחנו היינו שם בסך הכל עוד עשרים וארבע שעות.

לאחר מכן תיקן גרשוני את אמירתו והבהיר שלמעשה גדוד 33 עזב את טנטורה במוצאי שבת, 23.5.1948, דהיינו, פחות מ - 24 שעות לאחר שהחל מבצע "נמלי". על פי גרשוני בעת עזיבת טנטורה על ידי הגדוד, עדיין היו בטנטורה חלק מתושביו המקומיים, לא ברור מתשובתו של גרשוני כמה מהם, רבים או מעטים. המקום נמסר לאנשי חי"מ, שעל פי גרשוני היו אנשי זיכרון-יעקב וחדרה.

לשאלת המחבר מה נותר עוד לאנשי החי"מ לעשות בטנטורה השיב גרשוני שהם חיפשו נשק, לקחו כמה כלי-דיג שהעבירו לפלויים, אנשי שדות-ים. לשאלה מה נעשה באנשים שנתפשו בטנטורה עם נשק השיב גרשוני שהנשק נלקח מהם והם נלקחו בשבי, לסרפנד או משהו כזה. כששאל המחבר את גרשוני האם ידוע לו על כך שנהרגו בטנטורה אנשים לאחר שהכפר נכנע, והוא אף שאל האם הכוונה היא להעמדת אנשים אל הקיר. תשובתו הייתה:

...אבל עד כמה שאני זוכר וידוע לא הייתה לא פעולת נקם ולא חיפשו אנשים. אומרים: מה שנפל בקרב נפל בקרב. אולי אחריו, אני לא מתאר לי שאנשי החי"מ עשו משהו כזה.

לאחר מכן הוסיף גרשוני:

תראה, לנו הייתה... ההערכה שלנו הייתה שמחזיקי נשק שישנם בכפר זה בין 100 ל - 150 איש. אני לא יודע איך אומרים, אני לא יודע כמה היו הרוגים שמה, אני לא יודע אם הטיפור שלך הוא מתבסס על משהו.

לאחר מכן הציג המחבר בפני גרשוני תמיהה על מספר הגופות שנקברו בטנטורה, שהיה גדול בהרבה ממספר לוחמי טנטורה שנהרגו בקרב לכיבוש המקום. על כך הגיב גרשוני:

ההערכה הייתה שיש שמה בין 100 ל - 150 אנשים אוחזי נשק, כן, והייתה גם זימיות שיש שם אה... שוטרים בריטיים שעיקר מהמשטרה, מהצבא, לא, לא מצאנו דברים כאלה. אני לא יודע כמה אנשים שלחם אנשי האויב נפלו שם וכמה נקברו. אני לא יודע מזה. אולי החי"מ עסק בזה. מה שאני כן יודע שאולי לא הובאו רשימות כאלה, קצין המודיעין שלנו, שהיה בחור רוסי, לא ידע לקרוא ערבית. זאת